

**Stichting
Pensioenfonds
Huisartsen
in Opleiding**

Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon : 088 - 116 3031
Website : www.pf-haio.nl
e-mail : pf-haio@azl.eu

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 30195416

**Verslag over het boekjaar
1-1-2017 t/m 31-12-2017**

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Voorwoord	7
Meerjarenoverzicht	9
Verslag van het bestuur	
De instelling	11
Organisatie pensioenfonds	12
Goed Pensioenfondsbestuur	13
Pensioenregeling 2017	17
Uitbestedingsbeleid	18
Communicatie	19
Financiële positie van pensioenfonds HAIO	20
Uitvoeringskosten	23
Actuariële analyse resultaat	25
Risicomanagement	26
Beleggingen	31
Vooruitblik 2018	32
Verslag visitatiecommissie	
Oordeel/Bevindingen	33
Reactie van bestuur op rapport Visitatiecommissie 2017	35
Verslag Verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan	
Stichting Pensioenfonds Huisartsen in	
Opleiding (HAIO) bij het gevoerde beleid van	
Pensioenfonds HAIO over 2017	37
Reactie bestuur op oordeel VO 2017	38

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	40
Staat van baten en lasten	42
Kasstroomoverzicht	44
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	45
Financiering	47
Premiebeleid	47
Uitvoering	48
Resultaatbestemming	48
Gebeurtenissen na balansdatum	48
Toelichting op de balans per 31 december	49
Toelichting op de staat van baten en lasten	55
Risicoparaagraaf	58

Overige gegevens

Actuariële verklaring	63
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	65

Bestuur en organisatie

Bestuurssamenstelling per 31 december 2017

Werkgeversvertegenwoordigers

De heer drs. C.J. Esser (geb. 1956)	Stichting SBOH
De heer F.A. Molekamp (geb. 1949)	Stichting SBOH
De heer M. van Rumpt (geb. 1953)	Stichting SBOH

Werknemersvertegenwoordigers

De heer drs. M.J.A. de Wit (geb. 1949)	LAD (Voorzitter)
De heer mr. A.W.J.M. van Bolderen (geb. 1952)	LAD
De heer E.R. Brugman (geb. 1968)	LAD

Verantwoordingsorgaan

De heer drs. A. van der Zijl (geb. 1945)	Stichting SBOH (Voorzitter)
De heer drs. B.R. Schudel (geb. 1954)	Stichting SBOH
Mevrouw mr. B. Sprokholt (geb. 1960)	LAD
Mevrouw drs. D. van Sleeuwen (geb. 1971)	LAD
De heer drs. J. de Vos (geb. 1986)	Toehoorder namens LOVAH (tot 31 oktober 2017)

Visitatiecommissie

VC Holland	Mevrouw H. Polee (Voorzitter)
	De heer F. Rijksen
	De heer N.G. de Jager

Organisatie

Beleggingscommissie	M. van Rumpt (voorzitter), F.A. Molekamp en M.J.A. de Wit
Communicatiecommissie	C.J. Esser en M. van Rumpt
Integriteitscommissie	A.W.J.M. van Bolderen en C.J. Esser
Accountant	Mazars Accountants N.V., Rotterdam
Adviserend actuaris	AZL actuaariaat, Heerlen
Bestuursadviseur	E. Osinga, Heerenveen
Waarmerkend actuaris	Ruigrok Actuariële Consultancy B.V., Wieringerwaard
Administrateur	AZL N.V., Heerlen
Vermogensbeheerder	Brand New Day Vermogensbeheer NV

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2017 (hierna: het verslagjaar) van de Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (Pensioenfonds HAIO). Pensioenfonds HAIO is opgericht op 1 september 2004 en is statutair gevestigd te Utrecht. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds verbonden aan de onderneming Stichting SBOH te Utrecht.

De belangrijkste onderwerpen die in de bestuursvergaderingen 2017 aan de orde kwamen zijn:

- Toekomst pensioenfonds HAIO;
- Commissie Integriteit ingesteld;
- Pensioenrichtleeftijd;
- Risico-inventarisatie en behandeling;
- Lid geworden van de Pensioenfederatie;
- Nieuwe reglement klachten en geschillenregeling waarin de Ombudsman wordt geïntroduceerd;
- Beleggingsbeleid, waaronder aanpassing beleggingsrichtlijnen;
- Inrichting proces met nieuwe herverzekeraar voor verzekering arbeidsongeschiktheid en overlijdensrisicoverzekering;
- Bijhouden ontwikkelingen van nieuwe wet- en regelgeving.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Meerjarenoverzicht

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.248	2.192	2.147	1.982	1.873
Gewezen deelnemers	862	726	1.073	1.305	1.186
Totaal	3.110	2.918	3.220	3.287	3.059
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Reserves					
Minimale algemene reserve	927	835	967	916	793
Vrije algemene reserve	1.980	2.026	1.551	275	359
Reserve koersverschillen	1.496	1.456	1.112	952	673
Winstdelingsreserve	1.299	835	286	128	275
Totaal reserves	5.702	5.152	3.916	2.271	2.100
Technische voorziening voor risico deelnemers	18.545	16.702	19.345	18.326	15.863
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	7.649	7.354	7.025	6.306	5.835
Overgenomen pensioenverplichtingen	6	13	978	596	297

Verslag van het bestuur

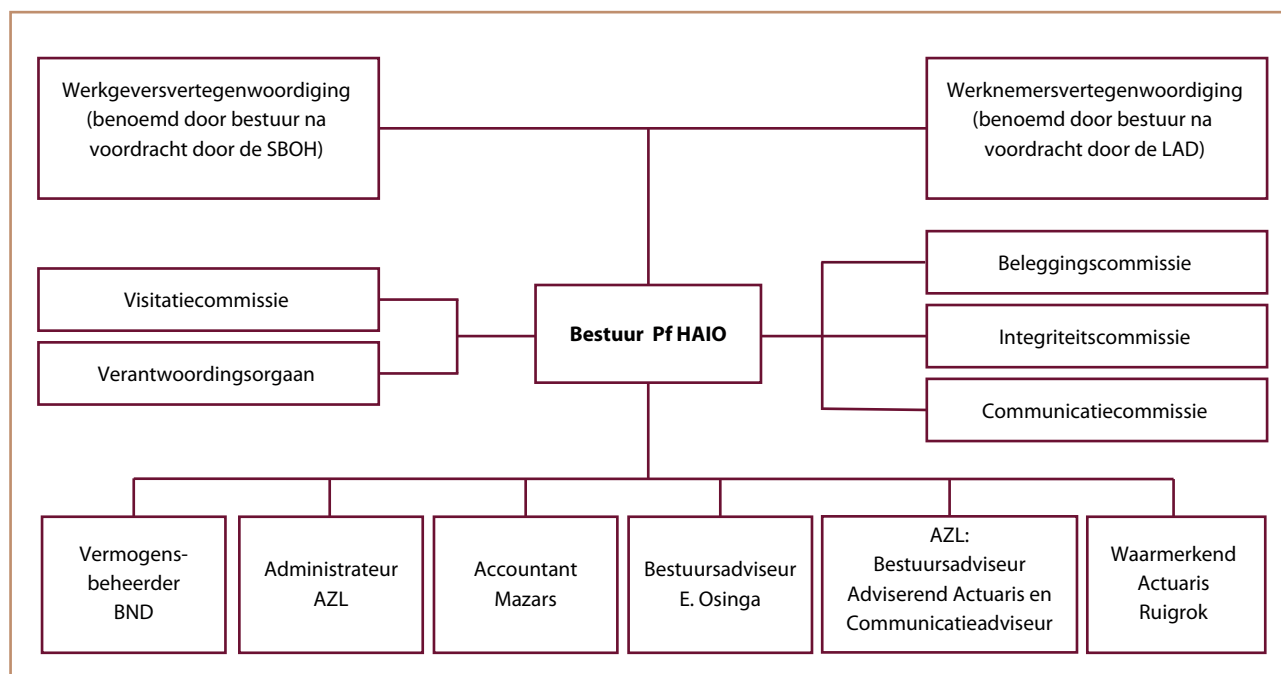
De instelling

Statutaire doelstelling

Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (hierna: het fonds) heeft ten doel het voorzien in pensioen voor huisartsen in opleiding en hun nabestaanden. Gedurende de periode, dat het opgebouwde pensioenkapitaal van de gewezen deelnemers niet is overgedragen aan een andere pensioenuitvoerder, blijft het fonds verantwoordelijk voor de belegde gelden van het opgebouwde kapitaal. De financiering van de pensioenvoorziening vindt plaats door bijdragen van werknemers en werkgever. De afspraken met betrekking tot de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de onderneming Stichting SBOH.

Het bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Organogram



Missie, visie en strategie

Naast het statutaire doel kent het fonds een missie, visie en strategie waarmee het fonds invulling geeft aan artikel 102a Pensioenwet, zoals dat in 2014 in de Pensioenwet is opgenomen. De missie, visie en strategie luiden:

Missie

Een goede pensioenregeling voor aios huisartsengeneeskunde die inkomen gerelateerd is en waarbij het pensioenfonds streeft naar een minimaal voor een inflatie geïndexeerde kapitaal opbouw gedurende de opleiding.

Visie

De kans bestaat dat het fonds in de toekomst opgaat in een groter geheel. Hoe dat gaat, zal ook afhankelijk zijn van de wijze waarop de wetgeving zich de komende jaren gaat ontwikkelen. Een zuivere DC-regeling heeft in de ogen van het bestuur zeker bestaansrecht, maar een grotere continuïteit en een groter gezamenlijk vermogen maken zo'n DC-regeling wel aantrekkelijker.

Strategie

Bij de strategie voor de toekomst zijn voor het bestuur de volgende punten leidend:

- Hoe kunnen de huidige deelnemers, gegeven de voor pensioenopbouw beschikbare looncomponent en de fiscale grenzen, een zo hoog mogelijk bedrag opbouwen om ter zijner tijd pensioen te realiseren;
- Waar mogelijk beperken van de kosten;
- Tegen een risico passend bij de doelstellingen van het fonds.

De strategische instrumenten die het bestuur inzet zijn onder andere:

- Jaarlijks heel duidelijk kijken en analyseren of overname van het fonds door het Pensioenfonds voor Huisartsen of een ander fonds in het belang van deelnemers is;
- Bij herhaling doch minimaal 1 keer per jaar kritisch kijken of het beleggingsbeleid aanpassing behoeft om onze missie te realiseren;
- Meedenken en zo nodig anticiperen op de pensioen wetgeving in Nederland;
- Actief deelnemen van bestuurders aan symposia en scholing;
- Heldere communicatie met de deelnemers vooral via de website en brieven per mail.

Zoals uit dit bestuursverslag blijkt, zijn in het verslagjaar de doelen zoals geformuleerd in de missie en visie volledig gerealiseerd. De kosten zijn in de hand gehouden en de deelnemers hebben een prima indexatie op hun inleg gekregen.

De complexiteit van de pensioenwetgeving en frequentie waarmee wettelijke voorschriften worden gewijzigd, verlangen van het bestuur een nauwe samenwerking met AZL N.V. (hierna: AZL) en controle wat betreft de administratieve aanpassingen en bijvoorbeeld daarmee verband houdende IT-risico's. Het bestuur is van oordeel dat het zijn verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden kan waarmaken, mede dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening, bezoeken aan de uitvoeringsorganisaties en andere contractueel vastgelegde middelen.

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel van het bestuur, maar maatschappelijk verantwoord beleggen blijft steeds een zakelijke afweging tussen risico's en opbrengsten. Elders in dit bestuursverslag wordt hierop ingegaan.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het bestuur van Pensioenfonds HAIO is paritair samengesteld en bestaat uit zes personen. Daarvan zijn drie leden van werkgeverszijde en drie leden van werknemerszijde.

Op basis van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen (Wvbp) is het verplicht zetel(s) toe te voegen aan het bestuur voor gepensioneerden. Het fonds kent echter geen gepensioneerden en de deelnemers, die de waarde van hun pensioen binnen twee jaar na uitdiensttreding niet overdragen naar een ander fonds, worden ondergebracht bij een verzekeraar. In de toekomst zal het fonds ook geen gepensioneerden kennen. De bovenstaande punten hebben ertoe geleid dat DNB ermee heeft ingestemd dat het fonds geen gepensioneerden in het bestuur opneemt.

Van de zes bestuurders wordt de helft voorgedragen door de Stichting SBOH en de helft voorgedragen door de Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD) namens de deelnemers. Bij de benoeming van de deelnemerszetels heeft de LAD te Utrecht het recht tot een bindende voordracht voor de bestuurders namens de deelnemers. Volgens de statuten van het fonds worden bestuurders benoemd voor een zittingsperiode van vier jaar en mogen zij maximaal drie keer worden herbenoemd. In het verslagjaar was de heer M.J.A. de Wit de voorzitter van het bestuur.

In het boekjaar is de heer Van Rumpt herbenoemd door het bestuur. DNB heeft ingestemd met de herbenoeming van de heer van Rumpt als bestuurslid en voorzitter van de beleggingscommissie.

Bestuurscommissies

Het bestuur van pensioenfonds HAIO wordt ondersteund door de Beleggingscommissie, de Communicatiecommissie en de Integriteitscommissie.

Verantwoordingsorgaan

Het fonds kent een verantwoordingsorgaan, dat bestaat uit vier personen en één toehoorder. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit twee afgevaardigden namens de SBOH en twee namens de LAD. LOVAH heeft een toehoorder voorgedragen. De heer De Vos heeft op 31 oktober zijn taak als toehoorder beëindigd, omdat hij dit niet meer kan combineren met zijn andere werkzaamheden. Vanuit de LOVAH is geen nieuwe toehoorder aangewezen. De heer Van der Zijl is in het verslagjaar herbenoemd voor vier jaar.

Voor het verslag van het verantwoordingsorgaan, zie pagina 37.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een Visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement visitatiecommissie.

In het verslagjaar heeft het bestuur VC Holland opdracht gegeven om het fonds te visiteren.

De Visitatiecommissie bestond in het verslagjaar uit mevrouw H. Polee (voorzitter) en de heren N.G. de Jager en F. Rijkse.

Voor een samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie wordt verwezen naar pagina 33.

Goed Pensioenfondsbestuur

Bestuur

Het bestuur heeft in 2018 zes maal vergaderd en een communicatiesessie met het verantwoordingsorgaan gehouden. Het bestuur heeft één keer met de visitatiecommissie en drie keer met het verantwoordingsorgaan overlegd. Verder hebben bestuur en verantwoordingsorgaan samen een studiedag gehad, met het onderwerp balansmanagement.

Toekomst fonds

Jaarlijks bespreekt het bestuur de toekomst van het fonds, waarbij aansluiting bij een ander fonds, waaronder Stichting Pensioenfonds voor Huisartsen (SPH), vanwege de regelgeving en regeldruk, het meest voor de hand ligt. Tot op heden zijn de drie elementen, te

weten de kosten voor de deelnemers en de werkgever, het verschil in wetgeving en de toekomst van het pensioenstelsel redenen om nog niet tot vervolgstappen over te gaan.

Pensioenfederatie

Het bestuur is in het verslagjaar lid geworden van de Pensioenfederatie. Hoewel het fonds niet van alle diensten en documenten gebruik kan maken vanwege de bijzonderheden van de regeling, acht het bestuur het lidmaatschap van toegevoegde waarde voor het fonds.

Herverzekering

Het bestuur heeft in het verslagjaar een nieuwe herverzekeraar geselecteerd; ElipsLife. Om er voor te zorgen dat de samenwerking met alle partijen goed verloopt, zijn over de (her)keuring van de arbeidsongeschikte deelnemers afspraken gemaakt met alle betrokken partijen in een bijeenkomst van een afvaardiging van het bestuur met Movir, ElipsLife, SBOH en AZL. Naar aanleiding hiervan is de procedure schriftelijk vastgelegd. Ook het pensioenreglement is aan de afspraken aangepast.

De herverzekering is een garantieverzekering. De risico's in verband met overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn herverzekerd.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

ABTN

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. Op 21 februari 2017 zijn de wijzigingen in het beleid vanaf 2016 in de ABTN verwerkt. In de bestuursvergadering van 6 februari 2018 is de ABTN vastgesteld, waarbij de besluiten uit 2017 zijn verwerkt. De belangrijkste wijzigingen zijn de actualisatie van de missie, visie en strategie en de instelling van de integriteitscommissie. Verder is vastgelegd dat Pensioenfonds HAIO geen insiders kent en lid is geworden van de Pensioenfederatie.

Pensioenreglement

De belangrijkste wijzigingen in het pensioenreglement dat in 2017 is vastgesteld per 1 januari 2018 zijn:

- de pensioenrichtleeftijd wordt verhoogd naar 68 jaar per 1 januari 2018;
- het wezenpensioen wordt aan maximaal vijf wezen toegekend. In geval er meer kinderen zijn, dan wordt het wezenpensioen over alle kinderen verdeeld;
- gaat een deelnemer ziek uit dienst, dan volgt een herkeuring na uiterlijk twee jaar na de eerste ziektedag om te beoordelen of een deelnemer met een progressieve ziekte alsnog recht heeft op premievrijstelling.

Reglementen commissies

Het bestuur heeft in het verslagjaar een reglement communicatiecommissie en een reglement integriteitscommissie opgesteld. Tevens is het reglement beleggingscommissie geactualiseerd. De reglementen zijn ter advisering aan het verantwoordingsorgaan voorgelegd, dat nog enkele suggesties ter verbetering heeft aangedragen. Deze suggesties zijn door het bestuur overgenomen.

Opdrachtaanvaarding

Op advies van de visitatiecommissie heeft het bestuur een overeenkomst van opdracht opgesteld, die aan cao-partijen is toegestuurd en mondeling geaccordeerd.

Integraal Dynamisch Beleidsplan

Het bestuur heeft een Integraal Dynamisch Beleidsplan vastgesteld, waarin een SWOT-analyse is opgenomen. Dit plan zal jaarlijks worden geëvalueerd.

Klachten- en geschillenregeling

In het verslagjaar heeft het bestuur een klachten- en geschillenregeling geactualiseerd. De mogelijkheid om beroep in te stellen bij de Ombudsman Pensioenen is opgenomen in de regeling.

Geschiktheid en evaluatie

Ter bevordering van de deskundigheid organiseert het bestuur jaarlijks een studiedag waaraan ook het verantwoordingsorgaan deelneemt. Deze activiteit vindt plaats naast individuele deskundigheidsbevordering door de individuele bestuurders door het volgen van cursussen, seminars en symposia. In 2017 vond de studiedag op 31 oktober plaats, waarin uitgebreid aandacht werd besteed aan het onderwerp balansmanagement. De uitkomst van de kennisreflector die het bestuur in november 2016 heeft gedaan, toonde aan dat op dit punt behoefte was aan nadere verdieping. Het lidmaatschap van de Pensioenfederatie draagt ertoe bij dat het bestuur en verantwoordingsorgaan op de hoogte blijven van van actuele ontwikkelingen op pensioengebied.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft in 2017 een zelfevaluatie gedaan onder leiding van de voorzitter, waarbij niet alleen op kennis maar ook op de competenties, denken, voelen en kracht is ingezoomd.

Diversiteit

Het bestuur streeft ernaar om voor de fondsorganen en bestuur een diversiteit te realiseren waarbij zowel mannen als vrouwen vertegenwoordigd zijn in de verschillende leeftijdscategorieën. In het verantwoordingsorgaan is de samenstelling zodanig dat er twee vrouwen in vertegenwoordigd zijn, maar in het bestuur (nog) niet. De differentiatie in leeftijdsverdeling is niet gelukt. Dit hangt o.a. samen met het feit dat vanwege de duur van de opleiding het niet goed mogelijk is gebleken bestuursleden vanuit de deelnemersgroep te werven die ook voldoen aan de deskundigheidseisen die aan bestuursleden moeten worden gesteld. Vanwege de noodzakelijke deskundigheidseisen, continuïteit en betrokkenheid vanuit werkgeverszijde voor het fonds is bij de herbenoeming van de heer Van Rumpt in 2017 besloten af te wijken van het diversiteitbeleid.

Beloningsbeleid bestuursleden en Verantwoordingsorgaan

Het beloningsbeleid voor leden van het bestuur is door het bestuur, na advies door het verantwoordingsorgaan, in 2016 vastgesteld. De basis voor het beloningsbeleid is een tijdsbestedingsonderzoek onder de bestuursleden en de hoogte van de vergoeding is vastgesteld op basis van het uurtarief van een waarnemend huisarts à € 60,- per uur excl. btw. Bestuursleden krijgen op basis van het tijdsbestedingsonderzoek een vaste vergoeding per jaar, een vacatievergoeding per vergadering en een reiskostenvergoeding. De voorzitter ontvangt voor zijn inspanningen een extra vergoeding van € 1.000,- per jaar.

In die gevallen dat individuele bestuursleden extra activiteiten ter hand nemen die anders door derden zouden moeten worden gedaan kunnen zij dit, na voorafgaande toestemming van het bestuur, afzonderlijk declareren tegen het tarief van € 60,- per uur excl. btw.

De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen per vergadering een vacatievergoeding en een reiskostenvergoeding welke gelijk is aan de vacatievergoeding voor bestuursleden.

De hoogte van de bestuursvergoedingen worden verantwoord in de jaarrekening.

Beloningsbeleid voor derden

Het bestuur heeft met betrekking tot het beloningsbeleid voor uitbestedingspartners en andere derden die diensten voor het fonds verrichten het volgende beleid vastgesteld dat in overeenstemming is met artikel 21a van het FTK, mede rekening houdend met de omvang, complexiteit van het fonds en rekening houdend met de kosten die moeten worden gemaakt om dit beleid te toetsen. Het bestuur vindt dat het beloningsbeleid voor uitbestedingspartners en overige derden die diensten voor het fonds verrichten zodanig moet zijn dat dit past binnen de maatschappelijke normen die gelden voor de diensten die voor pensioenfondsen worden verricht en geen prikkels mogen bevatten die aanmoedigen tot het nemen van meer risico's. Het fonds toetst dit beleid periodiek bij de uitbestedingspartners, o.a. door te beoordelen of de kosten die in rekening worden gebracht niet onverklaarbaar zijn toegenomen en zal in die gevallen ook een verklaring vragen aan de uitbestedingspartners of andere derden.

Gedragcode / Compliance Officer

Jaarlijks bevestigen de leden van het bestuur dat zij de gedragscode hebben nageleefd. De compliance officer stelt hierover een rapportage op. NCI stelt deze rapportage over 2017 op.

Vanaf 2018 zal de integriteitscommissie enkele taken van de compliance officer op zich nemen. De reden dat het fonds voortaan zelf de compliance op zich wil nemen, is dat uitbesteding van de compliance erg duur is voor de taak die wordt uitgevoerd en in verhouding tot de omvang van het fonds.

De gedragscode is in het verslagjaar geactualiseerd aan de Model Gedragscode 2016 van de Pensioenfederatie. Tevens is de wijziging van de compliance officer verwerkt en zijn de bepalingen over insiders verwijderd.

Wet- en regelgeving

In 2017 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichhouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code Pensioenfondsen

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van de Code Pensioenfondsen met het adagium "pas toe of leg uit". Het bestuur heeft vastgesteld dat ultimo het onderhavige verslagjaar wordt voldaan aan de normen uit de Code en bij afwijking daarvan dat is verantwoord.

Ten aanzien van norm 60 wordt afgeweken van de norm. Norm 60 luidt "de zittingsduur van een bestuurslid is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd". Om de continuïteit en deskundigheid binnen het bestuur te borgen heeft het bestuur in 2013 besloten dat de bestuurders drie keer mogen worden herbenoemd in plaats van twee keer, zoals de Code voorstelt. Het verantwoordingsorgaan ondersteunt het besluit van het bestuur en hecht in dit verband aan bestuurlijke continuïteit.

De Code pensioenfondsen is per 1 maart 2016 gewijzigd. In norm 41 is de Ombudsman Pensioenen als alternatief opgenomen voor de interne klachten- en geschillenprocedure. Hiermee wordt in beginsel geregeld dat alle deelnemers, gewezen deelnemers, nabestaanden en gepensioneerden een klacht of geschil over de uitvoering van de pensioenregeling bij een pensioenfonds kunnen voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. Het bestuur heeft besloten op 21 februari 2017 het reglement klachten- en geschillenregeling dienovereenkomstig aan te passen. Voortaan heeft de klager de mogelijkheid zich tot Ombudsman Pensioenen te wenden in het geval van een geschil met of klacht tegen het pensioenfonds. Daarmee voldoet het fonds aan de norm 41 van de Code Pensioenfondsen.

Klachten en geschillen

Een deelnemer kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn rechten zijn geschaad. In 2017 zijn er geen klachten ingediend bij het pensioenfonds.

Bezwaar tegen btw-heffing

In 2015 heeft AZL in overleg met het bestuur bij de Belastingdienst bezwaar aangetekend tegen het besluit btw te heffen over onder andere de dienstverlening van AZL aan pensioenfonds HAIO. De aanleiding hiervoor is het zogeheten ATP-arrest. Het bezwaar kent twee invalshoeken. Enerzijds wordt op basis van de inhoud van de pensioenregeling gekeken naar de vraag of de pensioenregeling kan worden gezien als gemeenschappelijk beleggingsfonds. Anderzijds gaat het bezwaar in op het begrip beheer: welke diensten kunnen worden gezien als beheer van een gemeenschappelijk beleggingsfonds? Het bestuur heeft Deloitte gevraagd het bezwaarschrift tegen de voldoening van btw op de dienstverlening aan pensioenfonds HAIO te motiveren.

Bij brief van 8 februari 2018 heeft de Belastingdienst haar besluit om Pensioenfonds HAIO als beleggingsfonds aan te merken verstrekt. Naar aanleiding van dit besluit zal AZL in overleg treden met de Belastingdienst welke diensten wel en niet vrijgesteld zijn van BTW. Nadat dit is vastgesteld, zal de facturering hierop worden aangepast en zal tevens de teveel betaalde BTW worden gestorneerd aan het fonds.

Pensioenregeling 2017

Kenmerken van de regeling

– Karakter regeling

De pensioenregeling van Pensioenfonds HAIO betreft een "beschikbare premieregeling".

De belangrijkste kenmerken hiervan zijn:

- Het ouderdomspensioen, in combinatie met 70% uitgesteld partnerpensioen op de pensioendatum, wordt opgebouwd in de vorm van een vermogen, door gedurende het deelnemerschap maandelijks een leeftijdsafhankelijke netto premie om te rekenen in participaties in het pensioenvermogen van het fonds. Deze maandelijkse premie wordt toegevoegd aan de reeds opgebouwde participaties van de deelnemer.
- In de keuze van ouderdomspensioen, in combinatie met 70% uitgesteld partnerpensioen, zit opgesloten het principe dat op de pensioendatum het partnerpensioen kan worden uitgeruild tegen een hoger ouderdomspensioen, op de alsdan geldende actuariële grondslagen.
- De opbouw van de premie bedraagt een percentage van de pensioengrondslag aan de hand van de volgende tabel:

Leeftijdsklasse	Percentage
20 tot en met 24	7,5
25 tot en met 29	8,8
30 tot en met 34	10,2
35 tot en met 39	11,8
40 tot en met 44	13,8
45 tot en met 49	16,0
50 tot en met 54	18,7
55 tot en met 59	22,0
60 tot en met 64	26,1
65 tot en met 66	29,7

- De hoogte van de beschikbare premie is in beginsel vastgesteld op basis van een pensioenleeftijd van 67 jaar.
- Het deelnemerschap kent een duur die gelijk is aan de duur van de arbeidsovereenkomst bij de SBOH tijdens de opleiding tot huisarts. Deze opleiding duurt in principe drie jaar. Deze kan korter zijn als er bijvoorbeeld sprake is van vrijstellingen, maar ook langer bij onder andere parttime werken, zwangerschapsverlof of ziekte. Na de opleiding zal er in het algemeen sprake zijn van een deelnemerschap bij de Stichting Pensioenfonds voor Huisartsen (SPH), het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) of Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Het opgebouwde kapitaal zal in het algemeen worden overgedragen (waardeoverdracht) aan een van deze pensioenfonds.
- Een gewezen deelnemer heeft na beëindiging van het deelnemerschap het recht waardeoverdracht aan te vragen. Mocht de gewezen deelnemer binnen 2 jaar geen gebruik maken van het recht tot waardeoverdracht dan zal het pensioenfonds het opgebouwde kapitaal overdragen aan een verzekeraar.

- Pensioenleeftijd
Het pensioenfonds kent een pensioenleeftijd van 67 jaar.
- Pensioensalaris
Het werkelijk genoten bruto maandsalaris van de deelnemer ingevolge de collectieve arbeidsovereenkomst voor de Stichting SBOH, vermeerderd met de toegekende vakantietoeslag en eindejaarsuitkering.
- Franchise
Eén twaalfde deel van het bedrag ter grootte van 10/7 van de AOW-uitkering voor een gehuwde deelnemer, inclusief vakantietoeslag, dat per 1 januari van een jaar voor dat jaar is vastgesteld.
Voor deeltijdwerkers wordt de franchise vastgesteld naar rato van het deeltijdpercentage. Indien het deeltijdpercentage tussentijds wijzigt wordt ook de franchise tussentijds aangepast.
- Pensioengrondslag
De pensioengrondslag bedraagt het pensioensalaris verminderd met de franchise.

Uitbestedingsbeleid

Uitbestedingsbeleid

De uitvoering van de werkzaamheden inzake pensioen- en vermogensbeheer is volledig uitbesteed. Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert Pensioenfonds HAIO zich volledig aan de regelgeving van De Nederlandsche Bank (hierna: DNB) op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW bepaalde.

Administratie

De administratie van het pensioenfonds wordt sinds 1 januari 2005 uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen. Het contract met AZL is per 1 januari 2017 met drie jaar verlengd tot 31 december 2019. De belangrijkste wijziging in de uitvoeringsovereenkomst zijn dat AZL voortaan de actuariële werkzaamheden uitvoert en communicatieadvies zal geven.

Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen, heeft AZL er enkele jaren geleden voor gekozen om gecertificeerd te worden. Sinds 15 juni 2011 beschikt AZL N.V. over een ISAE 3402 rapportage.

De ISAE 3402 rapportage bestaat uit een type I en een type II verklaring waarin alleen processen worden beschreven die de financiële verantwoording raken. Het door AZL gebruikte administratiesysteem (RS systeem) ten behoeve van Pf. HAIO valt eveneens onder deze verklaring vanaf 2016.

Ook voor 2017 heeft AZL een ISAE 3402 type II rapportage en heeft de directie wederom een ISAE 3000 rapportage afgegeven.

– Administratie

Het bestuur heeft de pensioenadministratie uitbesteed aan AZL. Daarnaast zijn de ondersteuning en begeleiding van het bestuur en de communicatiecommissie, alsmede werkzaamheden in het kader van de jaarverslaglegging aan AZL uitbesteed.

– Vermogensbeheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer voor een deel van het fondsvermogen uitbesteed aan Brand New Day Vermogensbeheer N.V. BND adviseert de beleggingscommissie gevraagd en ongevraagd.

– Adviserend actuaris

Het bestuur heeft AZL aangesteld als adviserend actuaris van het fonds. De adviserend actuaris maakt jaarlijks een actuariële

verslag. De adviserend actuaris woont desgewenst de bestuursvergaderingen bij en voorziet het bestuur tijdens de vergaderingen en desgewenst tussentijds van beleidsmatige (actuariële) adviezen.

– Adviseur van bestuur

De heer E. Osinga, actuaris, is bestuursadviseur. Hij woont de bestuursvergaderingen bij. Met hem is een overeenkomst van opdracht afgesloten.

– Waarmerkend actuaris

Het fonds heeft Ruigrok Actuariële Consultancy B.V. aangesteld als waarmerkend actuaris.

De waarmerkend actuaris controleert of de technische voorziening op voldoende prudente grondslagen en correct is vastgesteld en controleert of de aanwezige middelen voldoende zijn voor de door het fonds aangegane verplichtingen. Daarnaast geeft de waarmerkend actuaris jaarlijks een actuariële verklaring af ten behoeve van de jaarstukken (jaarverslag en verslagstaten ten behoeve van DNB) en onderbouwt het oordeel aan het bestuur door middel van een management letter.

– Externe accountant

Het bestuur heeft accountantsbureau Mazars Accountants N.V. (hierna Mazars) aangesteld als de accountant van het fonds. Mazars verzorgt de jaarlijkse controle op de jaarrekening en de staten voor DNB. De accountant zal (minimaal) eenmaal per jaar in de bestuursvergadering mondeling verslag doen van zijn bevindingen en controlewerkzaamheden. Tevens legt hij een en ander schriftelijk vast door middel van een accountantsverklaring en een accountantsverslag gericht aan het bestuur.

Het bestuur blijft eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het fonds en houdt dan ook toezicht op zijn adviseurs. Het bestuur staat derhalve op grote afstand van het vermogens- en pensioenbeheer (m.u.v. het beheer van de liquide middelen) en kan daardoor geen invloed uitoefenen op de uitvoering. Periodiek zal geëvalueerd worden of alle externe deskundigen nog naar genoegen van het bestuur functioneren.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Pensioenfonds HAIO heeft een vijf jarig communicatiebeleidsplan. In 2017 is in een aparte sessie met bestuur en verantwoordingsorgaan het beleidsplan voor de periode 2017 tot en met 2021 vastgesteld. Het plan gaat over de periodieke, structurele communicatie en beschrijft de strategie en visie van het fonds op de communicatie met haar doelgroepen. Het plan richt op de (gewezen) deelnemers met daarbij extra aandacht voor nieuwe deelnemers en deelnemers die uit dienst gaan. Jaarlijks evalueert het fonds het plan en past het plan indien nodig aan. Ook stelt het fonds jaarlijks de communicatiekalender vast, waarin de communicatie-activiteiten voor het desbetreffende jaar zijn opgenomen.

Pensioenfonds HAIO wil gezien worden als een betrouwbaar en kostenbewust pensioenfonds. Deze kernwaarden zijn richtinggevend voor de communicatie. Dit betekent dat de (gewezen) deelnemers de informatie ontvangen die nodig is, zodat zij weten wat nu relevant is en wat ze zelf moeten doen. Pensioenfonds HAIO communiceert daartoe tijdig de relevante inhoud op het juiste moment op een transparante, begrijpelijke en duidelijke manier.

Nieuwsbrief

Pensioenfonds HAIO verspreidt twee maal per jaar een digitale nieuwsbrief onder de deelnemers.

Benchmarkonderzoek Pensioenfondsen (BOP-onderzoek)

Het bestuur heeft in het verslagjaar een BOP-onderzoek uitgevoerd onder de deelnemers. Hieruit is gebleken dat een representatieve groep van de deelnemers van Pensioenfonds HAIO gemiddeld iets tevredener zijn dan landelijk met 6,6 ten opzichte van 6,5. Over de informatiemiddelen zijn de deelnemers met 6,2 gemiddeld iets minder tevreden dan landelijk met 6,7. Het bestuur is voornemens het onderzoek eenmaal in de drie jaar te herhalen.

Website

In het verslagjaar heeft de communicatiecommissie de website vernieuwd. Op www.pf-haio.nl kunt u de website vinden.

Uniform Pensioenoverzicht (UPO)

De modellen voor het UPO 2017 en 2018 zijn aangepast.

De deelnemers hebben in september 2017 hun UPO per 1 januari 2017 ontvangen.

Rappelbrief waardeoverdracht

Deelnemers die twee jaar na het beëindigen van hun contract met de SBOH hun pensioenkapitaal nog niet hebben overgedragen, ontvangen een brief dat zij nog eenmaal de kans krijgen om het pensioen over te dragen naar een fonds of verzekeraar van hun keuze. Indien de deelnemer dan geen waardeoverdracht aanvraagt, draagt het fonds dit kapitaal over naar Reaal. Deze brief is in het verslagjaar geactualiseerd.

Communicatie arbeidsongeschikte deelnemers

De brieven aan deelnemers die mogelijk in aanmerking komen voor premievrije voortzetting in verband met arbeidsongeschiktheid zijn verbeterd. De deelnemers worden er nu op gewezen dat zij toestemming moeten verlenen voor het verstrekken van hun medische informatie en ook de brieven waarin zij vernemen of zij wel of niet in aanmerking komen voor premievrije voortzetting zijn aangepast.

Financiële positie van pensioenfonds HAIO

Het pensioensysteem betreft een "beschikbare premiereregeling gericht op het opbouwen van een pensioenvermogen". Ter dekking van de opbouw van het pensioenvermogen wordt in het pensioenfonds een technische voorziening aangehouden. Het partnerpensioen, het wezenpensioen en de premie bij arbeidsongeschiktheid zijn herverzekerd op risicobasis

Financiering

De financiering geschiedt op basis van doorsneepremie. De financiering van de pensioenkapitalen geschiedt op basis van beschikbare premie. De financiering van de risicokapitalen bij overlijden en van het wezenpensioen geschieden op basis van risicopremies. De dekking van premieovername van de beschikbare premie bij arbeidsongeschiktheid geschiedt tegen een risicopremie.

De premies worden geacht toereikend te zijn voor de opbouw van het pensioenvermogen, de risicodekkingen en de kosten van het fonds. Jaarlijks worden de hoogtes van de premies getoetst door de adviserend actuaire.

De premie bedraagt 8,5% van het pensioensalaris, waarvan 6% voor rekening van de werkgever en 2,5% voor rekening van de werknemer komt.

Technische Voorziening (TV)

De technische voorziening wordt gevormd door gelden, beschikbaar voor de opbouw van het pensioenvermogen. Bij de berekening van de technische voorziening wordt geen rekening gehouden met sterftekansen en een interestverwachting. Tijdens de duur van het deelnemerschap worden de beschikbare premies voor de opbouw van het pensioenvermogen, toegevoegd aan de technische voorziening. Ook de over deze voorziening behaalde rendementen worden aan de voorziening toegevoegd.

Bij beëindiging van het deelnemerschap wordt de voorziening overgedragen naar een ander pensioenfonds dan wel aangewend als koopsom voor een lijfrente met pensioenclausule bij een verzekeraar.

De beleggingsrisico's die verband houden met de opbouw van het pensioenvermogen zijn voor rekening van de deelnemer.

Herverzekering

De risico's voortvloeiend uit de aangegane pensioenverplichtingen voor de nabestaanden en de premieovername bij arbeidsongeschiktheid zijn vanaf 1 januari 2017 herverzekerd bij Elips Life AG.

– Partnerpensioen

De herverzekeringsdekking omvat de contante waarde van de aanspraken op een levenslang partnerpensioen. De herverzekering vindt plaats in de vorm van een risicokapitaal en is op basis van een onbepaalde partnerdekking. Voor alle deelnemers wordt een overlijdensrisicokapitaal in herverzekering gegeven en bij overlijden van de deelnemer zal dit risicokapitaal worden uitgekeerd, ongeacht het feit of de deelnemer een partner achterlaat. Indien de deelnemer geen partner achterlaat dan komt dit risicokapitaal ten gunste van het pensioenfonds. Het uitgekeerde risicokapitaal dient aangewend te worden voor aankoop van een direct ingaande levenslange lijfrente op het leven van die partner.

De grondslagen voor de berekening van het risicokapitaal bij overlijden op basis van een levenslang partnerpensioen zijn:

- Sterftetafel AG prognosetafel 2016;
- Rekenrente 1%;
- Vast leeftijdsverschil tussen man en vrouw van drie jaar, waarbij de man drie jaar ouder is dan de vrouw;
- 1% samengesteld stijgende uitkeringen.

– Wezenpensioen

Het overlijdensrisico voortvloeiende uit de reglementaire aanspraken op wezenpensioen wordt op rentebasis herverzekerd. Aan de berekening van het premietarief liggen de volgende grondslagen en veronderstellingen ten grondslag:

- Sterfte, bij het uit te keren wezenpensioen, nihil;
- Rekenrente 1%;
- 3% samengesteld stijgende uitkeringen.

– Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De herverzekeringsdekking omvat bij beroepsarbeidsongeschiktheid als arts waarvoor een BIG-registratie nodig is, langer dan twee jaar voor een percentage boven 65% een uitkering van een jaarlijkse rente ter grootte van de staffelpremie ter waarborging van de opbouw van pensioenvermogen voor ouderdompensioen in combinatie met 70% uitgesteld partnerpensioen. De arbeidsongeschikte deelnemer blijft deelnemer in de zin van het pensioenreglement. Dit betekent mede dat de dekkingen voor de beoogde aanspraken op partner- en wezenpensioen door het fonds bij de herverzekeraar zijn ondergebracht. De pensioengrondslag en het bedrag van het Anw-pensioen worden na toekenning van de premievrijstelling geïndexeerd met hetzelfde percentage als waarmee de salarissen stijgen ingevolge de collectieve arbeidsovereenkomst voor SBOH.

De kosten voor de continuering van de overlijdensdekking en de kosten in verband met de verhoging van de pensioengrondslag komen ten laste van het fonds.

– Winstdeling

Eventuele winstdeling voortkomend uit herverzekering komt ten gunste van het resultaat van het pensioenfonds.

Premie

De verschuldigde premie bedraagt een percentage van het pensioensalaris. Deze premie wordt toegedeeld aan de volgende componenten:

– Ouderdompensioen

De premie voor de opbouw van het pensioenvermogen, bestemd voor de aankoop op de pensioendatum van ouderdompensioen (in combinatie met 70% uitgesteld partnerpensioen).

- Partner- en wezenpensioen
De premie voor de herverzekering van het partnerpensioen en de premie voor de herverzekering van het wezenpensioen.
- Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid
De premie voor de overname van de premiebetaling van deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden. Het arbeidsongeschiktheidsrisico is op basis van een jaarlijkse rente herverzekerd bij een verzekeringsmaatschappij.
- Kosten
De kosten die nodig zijn voor de uitvoering van de pensioenregeling conform de eisen die daaraan gesteld worden door de toezichthouders.

	2017	2016
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor kosten herverzekering en pensioen- en uitvoeringskosten		
Pensioenpremie werkgevers	1.218	1.213
Pensioenpremie werknemers	508	505
	1.726	1.718
Bijdragen voor risico (gewezen) deelnemers		
Premies pensioensparen	5.923	5.636
Kostendeekkende premie	7.072	6.891
Beschikbare premie	7.649	7.354
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
- Spaarpremie	5.923	5.636
- Inleg door arbeidsongeschikte deelnemers	-15	0
- Risicopremies	528	661
- Kosten	572	526
- Solvabiliteitsbuffer ¹⁾	64	68
	7.072	6.891

Kostendeekkende premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendeekkende premie zoals berekend conform de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), tenzij aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en ongedaanmaking van kortingen is voldaan.

De kostendeekkende premie is gelijk aan de hierboven bedoelde premie. Na afloop van een boekjaar blijkt of er sprake is van een overschot of tekort op de premie. Het verschil zal afhankelijk zijn van de gemiddelde leeftijd van het deelnemersbestand en het rendement op de beleggingen. Een kleine wijziging in het deelnemersbestand heeft invloed op de hoogte van het staffelpercentage en dus op de daarop gebaseerde premie voor de opbouw van het pensioenvermogen.

1) 1% van de som van spaarpremie met correctie premievrije doorbouw en risicopremies (in 2016 zijn hierbij ook de directe kosten meegenomen).

Een overschot op de kostendekkende premie leidt tot een toevoeging aan de algemene reserve en een tekort op de kostendekkende premie tot een onttrekking aan de algemene reserve. In 2017 is de feitelijke premie hoger dan de kostendekkende premie.

Algemene reserve

Aan deze reserve wordt jaarlijks het totale resultaat toegevoegd of onttrokken.

Het minimaal aan te houden bedrag aan algemene reserve is 5% van de technische voorziening. Het gewenste normbedrag aan algemene reserve, na winstdeling aan deelnemers, bedraagt 12% van de technische voorziening, met een bandbreedte van 25%. Dat wil zeggen dat in het kader van het winstdelingsbeleid de ruimte bestaat tot het aanhouden van een algemene reserve tussen de 9% en 15% van de technische voorziening. Voor het gedeelte daarboven wordt een separate winstdelingsreserve gevormd.

Het verschil tussen het gewenste normbedrag aan algemene reserve en het minimaal aan te houden bedrag aan algemene reserve wordt aangeduid als vrije algemene reserve. Het deel van de vrije algemene reserve kan risicovol(ler) worden belegd. De belegging van de winstdelingsreserve kan eveneens risicovoller worden belegd.

Na afloop van een kalenderjaar zal het bestuur besluiten uit de ruimte in de algemene reserve een bedrag ter beschikking te stellen in de vorm van resultatendeling aan de op 31 maart aanwezige deelnemers en gewezen deelnemers. De verdeling vindt plaats naar rato van de opgebouwde spaarsaldi van de (gewezen) deelnemers per 31 maart van het daaropvolgend boekjaar.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten

Het fonds wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van de uitvoeringskosten. Conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie (november 2011 en nadere uitwerking oktober 2013) publiceert het fonds de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten in dit bestuursverslag. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Met het hierna volgend overzicht geeft het fonds gevolg aan de voornoemde aanbevelingen.

In dit overzicht worden de kosten als volgt gerapporteerd:

De kosten van pensioenbeheer (€ 572.000,- ; 2016: € 526.000,-) in euro per deelnemer en ex-deelnemer in afwachting van waardeoverdracht;

De kosten van het vermogensbeheer (€ 54.000,- ; 2016: € 42.450,-) in % van het gemiddeld belegd vermogen;

De transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

	2017*	2016*
Pensioenbeheer (in euro per deelnemer)	183,92	180,60
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,26%	0,19%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,0%	0,0%
<i>Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit:</i>		
– Bestuurskosten	55	52
– Pensioenuitvoeringskosten	510	469
– Toezichtkosten	7	5
Totaal	572	526

*Bedragen zijn inclusief BTW

Kosten pensioenbeheer

Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht.

Om de kosten per deelnemer te berekenen is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het totaal aantal deelnemers en ex deelnemers in afwachting van de waardeoverdracht van pensioenfondsen HAIO ultimo 2017. De kosten van het pensioenbeheer zijn in 2017 enigszins toegenomen ten opzichte van 2016.

Deze stijging wordt met name veroorzaakt door een toename van toezichtskosten, de kosten voor actuair advies én de bestuurskosten. Ook de kosten voor de pensioenadministratie zijn substantieel verhoogd. Door de sterke toename van wet- en regelgeving is de tijdsbesteding voor algemeen beheer en bestuur sterk geïntensiveerd en ook diende er vaker advies te worden ingekocht.

Kosten vermogensbeheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer voor een deel van het fondsvermogen uitbesteed aan Brand New Day (BND). BND belegt in opdracht van het fonds in indexfondsen. De kosten van indexbeleggen zijn aanzienlijk lager dan van actief beheerde beleggingsfondsen. Bovendien worden er minder transacties uitgevoerd.

Met betrekking tot de kosten van BND gaat het bij pensioenfondsen HAIO uit van hetgeen dat BND heeft gerapporteerd aan pensioenfondsen HAIO.

BND vermeldt in de kwartaalrapportage kosten van de beheervergoeding ad € 250,- per kwartaal (excl BTW). De transactiekosten binnen de specifieke fondsen, waarin BND belegt zijn evenwel niet met redelijke inspanning en zonder aanzienlijke kosten te achterhalen. De hiervoor benodigde inspanningen staan naar het oordeel van het bestuur niet in verhouding tot de naar verwachting van het bestuur geringe transactiekosten, mede gelet op de omvang van het door het fonds belegde vermogen.

Actuariële analyse resultaat

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten	731	662
Interesttoevoeging technische voorzieningen	-141	-154
Resultaat beleggingsopbrengsten	590	508
Ontvangen premies	7.649	7.354
Betaalde premies herverzekering, incl uitgaande koopsom	-528	-957
Spaarpremie	-5.908	-5.636
In premie opgenomen voor inkoop directe kosten	-572	-526
Resultaat premies	641	235
In premie opgenomen voor inkoop directe kosten	572	526
Kosten verslagjaar (excl kosten vermogensbeheer)	-572	-528
Resultaat kosten	0	-2
Resultaat op sterfte	150	770
Overige mutatie technische voorziening	-835	-275
Andere oorzaken	4	0
Totaal resultaat	550	1.236

Verzekerdenbestand (Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Totaal
Stand per 31 december 2016	2.192	726	2.918
Mutaties door:			
Nieuwe toetredingen	723	-2 ¹⁾	721
Ontslag met premievrije aanspraak	-667	667	0
Waardeoverdracht en premievrije aanspraak	0	-525 ²⁾	-525
Overlijden	0	-1	-1
Andere oorzaken	0	-3	-3
Mutaties per saldo	56	136	192
Stand per 31 december 2017	2.248	862	3.110

1) Dit betreft arbeidsongeschikte deelnemers waarvoor premievrije voortzetting wordt betaald.

2) Ten minste 2 jaar na de beëindiging van het deelnemerschap, anders dan wegens arbeidsongeschiktheid of overlijden, wordt conform het pensioenreglement het opgebouwde pensioenkapitaal overgedragen naar een ander pensioenfonds dan wel aangewend als koopsom voor een kapitaalverzekering bij een verzekeraar.

Risicomanagement

Het onderwerp risicomanagement staat op de agenda van elke bestuursvergadering. Op deze wijze kan steeds worden nagegaan of het fonds in control is.

Risicoprofiel

De doelstellingen en ambities van het pensioenfonds staan omschreven in de statuten en de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Het risicomanagement richt zich derhalve op die doelstellingen en ambities.

Het vorenstaande impliceert dat het bestuur prioriteit geeft aan de beheersing van die risico's, die in eerste instantie een grote financiële impact op het fonds kunnen hebben. Deze risico's doen zich vooral voor op het terrein van het vermogensbeheer.

In het risicomodel van DNB zijn voor een aantal risicocategorieën scenario's vastgesteld ('schokken'). DNB duidt ze aan met een S-code.

Kwantitatieve en kwalitatieve toelichtingen van deze risico's staan in de 'Risicoparagraaf' in de jaarrekening.

Financiële risico's

Algemeen

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor pensioenfondsen betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. Het solvabiliteitsrisico bestaat uit de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1).
- Zakelijke waarden risico (S2).
- Valuta risico (S3).
- Grondstoffenrisico (S4).
- Kredietrisico (S5).
- Verzekeringstechnisch risico (S6).

Voor het fonds zijn het renterisico (S1), het zakelijke waardenrisico (S2), het kredietrisico (S5), het Verzekeringstechnisch risico (S6) en het liquiditeitsrisico van toepassing.

Renterisico (S1)

Het renterisico, waarbij de onderliggende waarde gevoelig is voor wijzigingen in de rentestand, speelt uiteraard een rol bij de beleggingen in de obligatiefondsen. Gelet op de marktrente en de duration, heeft in het verslagjaar een verschuiving plaatsgevonden van obligaties naar liquide middelen.

Marktrisico (S2 en S4):

Is het risico dat het fonds loopt dat wijzigingen in marktomstandigheden invloed hebben op het beleggingsresultaat.

De uitvoering van het beleggingsbeleid van het fonds is uitbesteed aan BND voor het deel van het vermogen dat in aandelen en obligaties wordt belegd. Gegeven de financiële ruimte als basis voor de risicobereidheid van het totaal vermogen minus 105% van de technische voorziening plus de te verwachten renteopbrengst van deposito's en spaartegoeden is een navolgende beleggingsmix opgesteld. Deze beleggingsmix geldt voor het totale vermogen.

Categorie	Beleggingen	Bandbreedte
I	Aandelenfondsen	van 10% tot 40%
II	Staatsobligatiefondsen	van 15% tot 30%
III	Bedrijfsobligatiefondsen	van 0% tot 15%
IV	Liquiditeiten	van 40% tot 75%

In de gekozen beleggingsmix is rekening gehouden met een maximale risicobereidheid, waarbij is uitgegaan dat in enig jaar een maximale waardedaling van 25% in aandelen en 10% in obligaties tot de mogelijkheden behoort. Gegeven het hiervoor gestelde zal een actief beleggingsbeleid noodzakelijk zijn; een beleid waarbij een tijdige afbouw van aandelen en obligaties nodig zal zijn ten gunste van vrij risicoloze beleggingsvormen in de vorm van spaarrekeningen en deposito's.

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico, dat zich voor kan doen indien een wederpartij niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen, wordt door het bestuur van het fonds geminimaliseerd door de keuze van de instellingen. De ontwikkeling hierin wordt periodiek gemonitord. Vanaf 1 februari 2011 is het fonds echter niet langer verplicht het kredietrisico te adresseren.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke en marktconforme prijs kan worden geliquideerd. Dit risico wordt door de keuze van de beleggingsfondsen als minimaal beschouwd.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico voor het fonds de belangrijkste zijn.

Het fonds heeft de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's herverzekerd bij Elips Life AG tot en met 31 december 2019. Er is steeds sprake van een driejarig contract met jaarlijkse winstdeling. Dit is vastgelegd in een herverzekeringsovereenkomst. Afgezien van het risico dat er geen winstdeling kan worden toegekend, zouden de risico's op het gebied van herverzekering betrekking hebben op het kredietrisico op de herverzekeraar en op het risico dat na afloop van het de herverzekeringspremie naar boven zou kunnen worden bijgesteld.

Beleggingsrisico (S10)

De risicobereidheid in het kader van beleggingsbeleid wordt berekend in de percentages van de Technische Voorziening (TV), waarbij het fonds de navolgende uitgangspunten hanteert:

- De TV = het totaal van de spaarpremie van de deelnemers moet nominaal intact blijven;
- Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) is 5% van de TV;
- Het gewenst eigen vermogen is 12% van de TV.

Het bestuur streeft naar een eigen vermogen van 12% van de TV. Er geldt een bandbreedte van 25%. Het eigen vermogen dient zich derhalve te bevinden tussen een minimum van 9% en een maximum van 15% TV. Het beleggingsbeleid resulteert derhalve in het stand houden van de TV plus minimaal 5% vereist eigen vermogen

Ten aanzien van het beleggingsbeleid geldt dat gezien de korte duur van de pensioenopbouw het aantasten van het opgebouwde pensioenkapitaal niet gewenst is. Dit betekent dat bij de invulling van een risicovoller beleggingsbeleid voortdurend gekeken wordt naar die grens van de risicobereidheid, namelijk het bieden van optimale zekerheid voor het aan het begin van enig jaar opgebouwde pensioenkapitaal verhoogd met de nominale spaarpremie in dat jaar. Alsdan zal steeds sprake zijn van een minstens nominaal opgebouwd pensioenkapitaal omdat dit minimaal gelijk is aan de som van de nominale spaarpremies.

Het fonds loopt zelf als fonds geen risico omdat alle risico's bij de deelnemers liggen. Het bestuur streeft ernaar positieve resultaten van het fonds gelijkmatig te verdelen als winstuitkering toe te delen aan de deelnemers over een periode van drie jaar. Zo wordt de winst op herverzekering en/of sterftewinst niet in het boekjaar van ontvangst uitgedeeld, maar zal worden verdeeld over maximaal drie jaar. Bij winstuitkering spelen immers continuïteit, maatschappelijk gewenste en acceptabele normen een grote rol voor het fonds.

Niet financiële risico's

Sponsorrisico

Het pensioenfonds heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever (SBOH) als sponsor van het pensioenfonds. SBOH is een stichting met bijna 100% overheidsfinanciering. Het enige sponsorrisico dat het fonds loopt is te late betaling van de premie door de sponsor. Over tijdige premiebetaling zijn afspraken met de sponsor gemaakt, waardoor dit risico minimaal is.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL N.V. Deze partij heeft een ISAE 3402 en ISAE 3000 rapportage (type II). Door het overleggen van deze verklaring toont AZL N.V. aan het pensioenfonds én aan de accountant van het pensioenfonds aan, dat de uitvoering 'in control' is. Het overleggen van de ISAE3402 en ISAE 3000 rapportage komt tevens tegemoet aan de

Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Het bestuur van HAIO is van mening dat het operationeel risico voor het bestuur is in 2017 afgenomen de actuariële advisering aan AZL uit te besteden.

Uitbestedingsrisico's

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht op en voert geen directe controle uit op administratieve processen.

Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL N.V. Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiesystemen en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Voor wat betreft de uitbestedingsrisico's kan worden opgemerkt dat het bestuur overleg heeft gevoerd met AZL N.V. over de dienstverlening inclusief de SLA. Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee aan kwaliteitsgaranties tegemoet te komen, heeft AZL N.V. ervoor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van ISAE3402 en ISAE 3000.

Voor de meeste relevante processen is een beschrijving van de AO/IC opgesteld, die heeft geleid tot een beschrijving van de beheersingsmaatregelen voor de betreffende processen.

Voorts wordt het bestuur door middel van periodieke rapportages van de uitvoeringsorganisatie in staat gesteld de risico's en fondssituatie goed te monitoren.

Continuïteitsrisico

De bemensing en de beschikbaarheid van het bestuur en overige organen

IT risico

De informatietechnologie is een belangrijke risicocategorie voor pensioenfondsen. Omdat het merendeel van de fondsen de IT hebben uitbesteed, is dit risico tot een uitbestedingsrisico geworden. Dit geldt ook voor Pensioenfonds HAIO.

Privacy-risico

Het niet voldoen aan de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en vanaf 25 mei 2018 aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Integriteitsrisico

DNB verstaat hieronder het risico dat de integriteit van het pensioenfonds dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding, een en ander in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het fonds opgestelde normen. Bij de beheersing van dit risico kan gedacht worden aan onder meer gedragscodes en procesmatige waarborgen.

Het pensioenfonds heeft naast een gedragscode, een Uitbestedingsbeleid, een Incidentenregeling, een Klokkenluidersregeling, een Nota Integriteitsbeleid en een compliancebeleid.

Het fonds heeft een eigen integriteitscommissie. DNB ziet actief toe op naleving hiervan. Een regeling voor omgang met integriteitgevoelige functies komt relatief weinig voor. DNB toetst voorts nieuwe bestuursleden.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken past het bestuur onder meer de volgende maatregelen toe.

1. Het fonds wordt op juridisch gebied ondersteund door AZL N.V. AZL N.V. toetst bij wetswijzigingen de fondsstukken en stelt waar nodig wijzigingen voor aan het bestuur.
2. Het fonds heeft voor de bestuursleden een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.
Begin 2018 heeft het bestuur een nieuwe bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten, waarbij de dekking is verhoogd van 500.000 euro per aanspraak per contractjaar naar 1 miljoen euro per aanspraak per contractjaar. Tevens is een bedrag van 2,5 miljoen euro voor kosten van juridische bijstand verzekerd. Deze bedragen zijn meer marktconform. Verder heeft het bestuur besproken om in 2018 in de statuten vast te leggen dat als de verzekering tekort schiet, het fonds de meerkosten voor zijn rekening neemt.
3. Het fonds ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
4. Het fonds werkt volgens een communicatiebeleidsplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichte communicatiemomenten. Naast deze vereisten heeft het fonds eigenstandige communicatiedoelstellingen.
5. Met alle externe partijen zijn of worden contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet nakomen van de gemaakte afspraken.
6. Jaarlijks wordt door de accountant controle uitgevoerd op de jaarrekening. Materiële onvolkomenheden ten aanzien van de verslaggevingsregels worden door hem gerapporteerd.
7. Jaarlijks vinden er aan de hand van het jaarverslag controles plaats door de actuaris. Materiële onvolkomenheden worden door haar gerapporteerd.
8. De waarmerkend actuaris controleert en toetst de analyse van het resultaat, het vereist eigen vermogen, de vermogenspositie, de premies, de technische voorziening, de prudent person en het financiële beleid.
9. Contracten met de diverse externe partijen evalueren.

In het algemeen, draagt het bestuur er zorg voor dat het voldoende kennis en kunde bezit om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

De hierboven genoemde risico's zijn niet limitatief maar de juiste afdekking van deze genoemde risico's geeft wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het pensioenfonds.

Beleggingen

De uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Pensioenfonds HAIO zijn als volgt vastgesteld:

- A. Pensioenfonds HAIO is te klein en heeft onvoldoende kennis en slagvaardigheid om:
 - in individuele aandelen te beleggen;
 - om in derivaten te handelen;
 - om in commodity's te beleggen.
- B. Pensioenfonds HAIO let scherp op de kosten van beleggingen en beleggingsproducten.
- C. Het pensioenfonds belegt in indexvolgende fondsen.
- D. Het pensioenfonds heeft verplichtingen in euro's en beperkt beleggingen in andere valuta tot maximaal 20% van het totale vermogen.
- E. Onder nominaal kapitaal verstaan wij spaartegoeden en deposito's bij Nederlandse systeembanken.
- F. Om risico's te spreiden worden spaargelden verdeeld over meerdere gelijkwaardige systeembanken met een minimale rating bij "Standard & Poor", "Moody's" of "Fitch van: BBB.
Het bestuur heeft op 14 november 2017 besloten om de liquiditeiten deels buiten de systeembanken te beleggen om het negatieve rendement op de bankrekeningen om te buigen. Hierbij is gekozen voor een dochtermaatschappij van een systeembank.

De beperkte beleggingshorizon en de risicomijdende uitgangspunten van het beleggingsbeleid maken het in de huidige financiële markt moeilijk om tot een hoog rendement te komen.

Voor de obligatiebeleggingen en de belegging in aandelen is Brand New Day aangesteld als vermogensbeheerder. Aan beleggen zijn risico's verbonden. Met de gekozen beleggingsmix wordt verwacht een zo goed mogelijk evenwicht te bereiken tussen risico en rendement.

Verslag beleggingscommissie

In het verslagjaar heeft de beleggingscommissie onderzocht of een overstap naar het BND Duurzaam Wereld Index fonds een goede stap is, waarbij het rendement niet minder wordt dan de bestaande aandelenportefeuille, maar wel nadere invulling aan het maatschappelijk verantwoord beleggen door het fonds wordt gegeven. Het bestuur heeft besloten om de small caps in het Small Cap Fonds om te zetten in het Duurzaam Wereld Index fonds, gezien de hoge volatiliteit van de eerstgenoemde en het hoge percentage niet-euro. In het Duurzaam Wereld Index fonds is 50% niet in euro belegd. Het merendeel van de aandelen blijft in het BND Wereld Indexfonds Hedged.

Verder heeft de beleggingscommissie onderzocht of de beleggingsmix nog in overeenstemming was met de risicobereidheid van het fonds. Hier is de volgende beleggingsmix uit voort gekomen:

Categorie	Beleggingen	Bandbreedte
I	Aandelenfondsen	van 10% tot 40%
II	Staatsobligatiefondsen	van 15% tot 30%
III	Bedrijfsobligatiefondsen	van 0% tot 15%
IV	Liquiditeiten	van 40% tot 75%

In verband met de negatieve rente had de beleggingscommissie een deel van de liquiditeiten die op de rekening bij de ING stonden overgeboekt naar de Rabobank. Nadat ook de Rabobank een negatieve rente ging hanteren, is een deel weer teruggeboekt naar de ING, omdat dit makkelijker is in de uitvoering. Vervolgens heeft het bestuur besproken om 2 miljoen euro aan de liquiditeiten te onttrekken, waarvan 1 miljoen euro wordt geïnvesteerd in een soort deposito bij MoneYou, dochtermaatschappij van ABN AMRO.

Hiermee wijkt het bestuur af van haar eerdere beleid om alleen in systeembanken te beleggen, om toch nog enig rendement te behalen. Tevens wordt 0,5 miljoen euro extra belegd in het BND Wereld Index Fonds Hedged en 0,5 miljoen euro in het BND Duurzaam Wereld Indexfonds.

Tot slot heeft het bestuur nog nadere afspraken met AZL gemaakt over de liquiditeiten. Hierbij zijn onder meer afspraken gemaakt over de procuratie, het delen van afschriften en de cashflow.

Rendement 2017

Het vrije vermogen is in het verslagjaar met 10% toegenomen. Het rendement op beleggingen bij BND bedraagt 7,29% over een belegd vermogen van ongeveer 11 miljoen euro. Het rendement over de resterende liquiditeiten bedraagt over heel 2017 circa 0%. Het beleggingsrendement op het totale vermogen is daarmee 3,5%.

Het risico van de beleggingen is in overeenstemming met de doelstellingen van het fonds.

Vooruitblik 2018

AVG

Per 25 mei 2018 treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking. Het bestuur heeft op 27 maart 2018 het onderwerp AVG uitgebreid behandeld. Alle vereiste documenten, waaronder de verwerkingsovereenkomsten, de privacyverklaring en de informatietekst voor op de website zijn vastgesteld.

IORP

IORP II is op 12 januari 2017 officieel in werking getreden en moet uiterlijk 13 januari 2019 geïmplementeerd zijn in de Nederlandse wetgeving. Ondanks dat de feitelijke gevolgen van IORP II voor pensioenfondsen nog niet bekend zijn, dienen de pensioenfondsen de implementatie van IORP II, dat onder meer aanvullende eisen aan de governance en het risicomanagement van pensioenfondsen stelt, tijdig te beginnen met de voorbereiding hiervan.

Wet Waardeoverdracht kleine pensioenen

Op 13 december 2017 is de Wet Waardeoverdracht kleine pensioenen en enige andere wijzigingen inzake waardeoverdracht aangenomen door de Eerste Kamer. In 2018 zal Pensioenfonds HAI0 toetsen welke gevolgen deze wet voor het fonds heeft en eventuele aanpassingen in de fondsdocumenten verwerken.

Ondertekening

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 21 juni 2018.

Het bestuur.

drs. M.J.A. de Wit

drs. C.J. Esser

mr. A.W.J.M. van Bolderen

F. Molekamp

E.R. Brugman

M. van Rumpt

Verslag visitatiecommissie

Het bestuur heeft VC Holland en daarmee de leden van de Visitatiecommissie (VC), na advies van het verantwoordingsorgaan, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen. De onderhavige visitatie is de derde visitatie in de cyclus.

De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risico-beheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VC Holland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatieperiode strekte zich uit tot de voor de VC beschikbare informatie met betrekking tot de periode tot en met 31 december 2017

Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. De VC heeft geen majeure constatering met betrekking tot de algemene gang van zaken in het Fonds en de risicobeheersing.

a. Follow up vorige visitatie

De VC is van oordeel dat het Fonds de aanbevelingen van de VC op een adequate wijze heeft afgewogen en van een prioriteitstelling heeft voorzien. Het proces waarmee de opvolging wordt bewaakt is voldoende robuust.

b. Algemene gang van zaken

Het Fonds reageert adequaat op ontwikkelingen in wet- en regelgeving, financiële en niet-financiële ontwikkelingen binnen het Fonds en in de omgevingsfactoren. Wel doet de VC aanbevelingen ten aanzien van het vaststellen van de risico cyclus en de toetsing van het beleggingsbeleid alsmede de fondsverplichtingen in het kader de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Het Fonds besteedt voldoende aandacht aan de toekomstbestendigheid van het Fonds. Het Fonds voldoet aan de normen voor externe verslaggeving. Gedachtig de aanbeveling bij de vorige visitatie doet de VC nog wel de aanbeveling het vaststellingsbesluit van jaarrekening en jaarverslag expliciet vast te leggen.

c. Governance

De VC volgt het Fonds in haar oordeel dat zij haar organisatie zodanig heeft ingericht dat goed bestuur is gewaarborgd en heeft geconstateerd dat de onderdelen aanwezig zijn die goed pensioenbestuur moeten waarborgen en sprake is van een

evenwichtige belangenbehartiging. De VC deelt de mening van het Fonds dat het voldoende doet om een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en voldoende onderneemt voor een goed functionerend verantwoordingsorgaan. Ten aanzien van het uitbestedingsproces doet de VC nog de aanbeveling de evaluatie met de uitbestedingspartners explicieter vast te leggen conform het eigen beleid.

d. Geschiktheid

De VC is van oordeel dat het Fonds voldoende doet om de geschiktheid en betrouwbaarheid van de leden van de fondsorganen en de fondsorganen als geheel te waarborgen. Wel wijst de VC erop dat de tekst in de ABTN inzake het op te stellen meerjarenplan niet strookt met de feitelijke invulling door het Fonds en beveelt aan deze inconsistentie op te heffen. De opleidingsbehoefte van het verantwoordingsorgaan is inmiddels concreet ingevuld in de jaarplanning. De VC constateert dat bij herbenoemingen diversiteit ondergeschikt blijft aan de wens tot continuïteit maar heeft begrip voor de afwegingen van het Fonds inzake communicatie over de gemaakte afwegingen.

e. Beleggingen

De VC volgt het Fonds in haar oordeel dat zij voldoet aan de normen met betrekking tot de totstandkoming van de beleggingsstrategie en de invulling daarvan. Hoewel de VC van oordeel is dat het Fonds de uitvoering van het beleggingsproces op een adequate wijze gestalte geeft, beveelt de VC wel aan het risicomanagement voor beleggingen onafhankelijk te beleggen. Bovendien doet de VC nog een aanbeveling inzake de niet afgedekte valutarisico's. Ten aanzien van de verantwoordelijkheid voor de uitbestede activiteiten op het gebied van vermogensbeheer, bewaarfunctie en rapportage deelt de VC de mening van het Fonds dat zij die verantwoordelijkheid kan dragen. Echter beveelt de VC wel aan de vermogensbeheerder ISAE 3402 rapportages te laten leveren en deze te toetsen alsmede zorg te dragen voor vernieuwing van het vermogensbeheercontract. Tevens doet de VC een aanbeveling inzake de monitoring van de beleggingsrichtlijnen.

f. Risico's

Het Fonds heeft in algemene zin voldoende oog voor risicobeheer en voldoende zicht op de beheersing van de uitbestedingsrisico's. Een integrale risicomanagement- strategie is niet vastgelegd. De VC doet aanbevelingen inzake de vastlegging van de risicomanagementstrategie, het bezien van de governance, taken en verantwoordelijkheden van risicomanagement en de door de uitbestedingspartners getroffen beheersmaatregelen. Het integriteitsrisico en de ICT risico's worden voldoende beheerst met dien verstande dat de VC ten aanzien van de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming en het ICT beleid nog een aanbeveling doet.

g. Communicatie

Het communicatiebeleid van het Fonds voldoet aan de daaraan in wet- en regelgeving gestelde eisen en alle wettelijk voorgeschreven informatie is op de website te vinden. De VC heeft geconstateerd dat het Fonds in haar communicatie tracht de beperkingen van Pensioen 1-2-3 in verband met het bijzondere karakter van de pensioenregeling te ondervangen. De VC beveelt ten slotte aan de verplichtingen inzake vastleggen, bewaken en communiceren van de risicohouding die voor het Fonds voortvloeien uit de Wet Verbeterde Premieregeling na te komen.

De visitatiecommissie

Niek de Jager
Frank Rijksen
Herma Polee

Reactie van bestuur op rapport Visitatiecommissie 2017

Het bestuur bedankt de VC Holland voor hun verrichte werkzaamheden. De visitatiecommissie maakt het bestuur bewust van allerlei wet- en regelgeving. Het bestuur volgt de visitatiecommissie in haar advies dat overleggen moeten worden vastgelegd.

Het bestuur heeft kennis genomen van de aanbevelingen van de Visitatiecommissie en onderschrijft de conclusies. Het bestuur zal opvolging geven aan de aanbevelingen voor zover dit nog niet al gedaan is. De aanbevelingen uit 2016 zijn opgevolgd.

Verslag Verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (HAIO) bij het gevoerde beleid van Pensioenfonds HAIO over 2017

Conform de principes voor goed pensioenfondsbestuur geeft het verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds HAIO haar oordeel over het door het bestuur gevoerde beleid in 2017. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben in 2017 de relevante stukken ontvangen, zodat zij hun taak naar behoren hebben kunnen uitvoeren.

Het verantwoordingsorgaan is met het bestuur van mening dat het Pensioenfonds HAIO nog steeds een meerwaarde heeft om huisartsen in opleiding te verzekeren van een pensioen. Dit dient echter wel blijvend gemonitord te worden.

Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van de inhoud van het concept jaarverslag 2017. Op 29 mei 2018 heeft het verantwoordingsorgaan de bestuursvergadering bijgewoond, waarin het concept jaarverslag 2017 is besproken. In deze vergadering heeft het verantwoordingsorgaan verhelderende vragen gesteld aan het bestuur. Het bestuur heeft bij die gelegenheid de beleidskeuzes van het afgelopen jaar voldoende toegelicht. Het jaarverslag 2017 geeft het verantwoordingsorgaan een getrouw beeld van de ontwikkelingen bij Pensioenfonds HAIO en het verantwoordingsorgaan heeft geen reden om te twijfelen aan de inhoud ervan.

Het verantwoordingsorgaan heeft ook kennis kunnen nemen van de relevante fondsdocumenten en deze vervolgens met het bestuur besproken. Het betrof onder meer een notitie over het integriteitsbeleid en de profielschetsen van voorzitter en leden van het bestuur, alsmede van leden van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat de bestuurlijke inrichting, het pensioenreglement en de overige reglementen en overeenkomsten voor zover nu bekend voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving. Tevens kan het verantwoordingsorgaan zich vinden in het winstdelingsbeleid van het fonds.

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur in 2017 een consistent beleid heeft gevoerd. De regeling is conform het reglement uitgevoerd en het vermogensbeheer lijkt adequaat te zijn geweest.

Het verantwoordingsorgaan constateert dat de kosten die het fonds maakt voor de uitvoering van de regeling en het beleggen van het vermogen door het bestuur goed gemonitord en beheerst worden. Ondanks de gestegen kosten in verband met de toegenomen regelgeving is het bestuur er goed in geslaagd de kosten in de hand te houden.

Het verantwoordingsorgaan blijft aandacht vragen voor een adequaat communicatiebeleid van het bestuur. Het is essentieel om aandacht te besteden aan optimale communicatie met de deelnemers gedurende alle fases van hun deelnemerschap. Zij moeten zo goed mogelijk geïnformeerd worden over de inrichting en doelstelling van het fonds om zo het vertrouwen en de betrokkenheid te vergroten. De inzet van nieuwe communicatiemediën kan daarbij behulpzaam zijn.

Het verantwoordingsorgaan constateert dat er goede stappen zijn gezet in de richting van gezamenlijke deskundigheidsbevordering met het bestuur. Het gaat ervan uit dat dit in de toekomst zal worden voortgezet, ook met nieuwe leden van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan baseert haar oordeel op de ontvangen stukken en de toelichtingen op het jaarverslag 2017 die tijdens de bestuursvergadering van 29 mei 2018 zijn gegeven.

Het verantwoordingsorgaan heeft daarnaast kennis genomen van het visitatierapport en dit in een vergadering met het bestuur besproken met de visitatiecommissie. Het verantwoordingsorgaan onderschrijft de conclusies en zal monitoren op welke wijze het bestuur uitvoering geeft aan de aanbevelingen.

Het verantwoordingsorgaan constateert dat de externe accountant heeft geoordeeld dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van het fonds per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, en dat er geen bevindingen zijn gerapporteerd door de accountant die reden geven tot zorg. Verder wordt vastgesteld dat de waarmerkend actuaris heeft gerapporteerd dat door het fonds is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Daarbij is mede in acht genomen dat de technische voorzieningen toereikend zijn en de totale vermogenspositie van het fonds goed is. Het verantwoordingsorgaan kan zich vinden in de toelichting, die het bestuur betreffende het eigen vermogen en de reserves heeft gegeven.

Reactie bestuur op oordeel VO 2017

Het bestuur van Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (HAIO) geeft op grond van artikel 115a zijn reactie op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het door het bestuur gevoerde beleid in 2017.

Het bestuur van Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (HAIO) waardeert de betrokkenheid van de leden van het Verantwoordingsorgaan zeer en kan zich vinden in het oordeel van het Verantwoordingsorgaan.

Het bestuur waardeert dat het verantwoordingsorgaan de visie van het bestuur om vooralsnog zelfstandig te blijven voortbestaan onderschrijft.

Het bestuur heeft op verzoek van het VO het opleidingsplan aangepast op de advies van het verantwoordingsorgaan. Tevens is een extra studiedag opgenomen, waardoor bestuur en VO nu tweemaal per jaar een dag(deel) aan studie besteden.

Het bestuur onderschrijft de noodzaak om permanente aandacht te besteden aan de communicatie. Het bestuur houdt echter ook rekening met de leeftijd van de deelnemers en de kosten die gepaard gaan met de communicatie. Binnen deze uitgangspunten wordt doorlopend naar optimalisatie gezocht.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers [1]		
Zakelijke waarden	7.432	5.710
Vastrentende waarden	4.236	4.233
Liquide middelen	8.866	11.846
	20.534	21.789
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	789	834
Vorderingen en overlopende activa [3]	181	95
Liquide middelen [4]	3.667	34
Totaal activa	25.171	22.752

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Stichtingskapitaal en reserves [5]	5.702	5.152
Technische voorzieningen [6]	789	834
Technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers [7]	18.545	16.702
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	135	64
Totaal passiva	25.171	22.752

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Directe beleggingsopbrengsten voor risico (gewezen) deelnemers [9]	76	71
Indirecte beleggingsopbrengsten voor risico (gewezen) deelnemers [10]	655	591
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor kosten herverzekering en pensioen- en uitvoeringskosten [11]	1.726	1.718
Premiebijdragen voor risico deelnemers [12]	5.923	5.636
Overgenomen pensioenverplichtingen [13]	6	13
Overgedragen pensioenverplichtingen [14]	-5.054	-8.672
Mutatie technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers [15]		
Stortingen uit premiebijdragen	-5.923	-5.636
Stortingen uit inkomende waardeoverdrachten	-6	-13
Toekenning extra participaties	-835	-286
Onttrekkingen t.b.v. waarde overdracht	5.054	8.672
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	8	49
Overige onttrekkingen	0	11
Rendement	-141	-154
	-1.843	2.643
Herverzekering [16]		
Premies	-528	-661
Koopsommen	0	-296
Herverzekerde uitkeringen (premie vrijstelling)	15	19
Overlijdensuitkeringen	0	702
Winstdeling	142	0
	-371	-236

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2017	2016
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-572	-526
Overige baten en lasten [18]	4	-2
Saldo van baten en lasten	550	1.236
Bestemming van het saldo		
Minimale algemene reserve	92	-132
Vrije algemene reserve	-46	475
Reserve koersverschillen	40	344
Winstdelingsreserve		
– Onttrekking i.v.m. toekenning extra participaties	-835	-286
– Saldobestemming boekjaar	1.299	835
	550	1.236

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	7.640	7.392
Overgenomen pensioenverplichtingen	6	13
Uitkeringen uit herverzekering	19	729
Winstdeling uit herverzekering	0	729
Overige	4	0
	7.669	8.863
Uitgaven		
Overgedragen pensioenverplichtingen	-5.031	-8.672
Premies herverzekering	-486	-1.042
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-566	-547
Overige	0	-11
	-6.083	-10.272
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	147	109
Verkopen en aflossingen beleggingen	9.615	3.995
	9.762	4.104
Uitgaven		
Aankopen en verstrekkingen beleggingen	-7.715	-2.691
	-7.715	-2.691
Mutatie liquide middelen	3.633	4
Saldo liquide middelen 1 januari	34	30
Saldo liquide middelen 31 december	3.667	34

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Pensioenfonds HAIO is gevestigd te Mercatorlaan 1200, 3528 BL te Utrecht en ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 30195416.

Het fonds heeft ten doel het voorzien in pensioen voor huisartsen in opleiding en hun nabestaanden.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds HAIO heeft dit bestuursverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW met toepassing van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, waaronder de gepubliceerde Richtlijn 610 Pensioenfondsen.

Waardering

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd tegen de kostprijs, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld. Voor de kortlopende vorderingen en schulden wordt de kostprijs geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers

De beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers (pensioenspaarkapitalen) betreffen de gestorte gelden op spaar- en depositorekeningen bij ABN AMRO, MoneYou, ING, SNS en Rabobank en beleggingen in beleggingsfondsen van Brand New Day Vermogensbeheer NV. Maandelijks wordt een fictief rentepercentage toegekend. Het verschil tussen de werkelijke beleggingsopbrengsten en de aan de pensioenspaarkapitalen toegekende rente komt ten gunste of ten laste van het pensioenfonds. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, per einde boekjaar.

Vordering uit het herverzekeringscontract ten aanzien van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de renteterminijstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het fonds.

Minimale algemene reserve

Het bestuur heeft besloten dat de minimale algemene reserve 5% van de technische voorziening zal zijn.

Vrije algemene reserve

De hoogte van de vrije algemene reserve is maximaal gelijk aan 15% van de technische voorziening, onder aftrek van de minimale algemene reserve en de reserve koersverschillen.

Reserve koersverschillen

Niet-gerealiseerde koersverschillen van beleggingen in beleggingsfondsen muteren in de reserve koersverschillen.

Winstdelingsreserve

Het bestuur heeft de winstdelingsreserve ultimo 2017 vastgesteld op € 1.298.710,-.

Ultimo 2016 bedroeg de winstdelingsreserve € 835.121,-. In 2017 is € 835.121,- aan de winstdelingsreserve onttrokken en verwerkt in de technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers. Ultimo 2017 is € 1.298.710,- toegevoegd. Ultimo 2017 bedraagt de winstdelingsreserve derhalve € 1.298.710,-.

Technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers

De technische voorziening wordt gevormd door gelden, beschikbaar voor de opbouw van het pensioenvermogen.

Bij de berekening van de technische voorziening wordt geen rekening gehouden met sterftekansen en een intrestverwachting. Tijdens de duur van het deelnemerschap worden de beschikbare premies voor de opbouw van het pensioenvermogen, toegevoegd aan de technische voorziening. Deze voorziening wordt maandelijks met 1/12% verhoogd. De werkelijk behaalde rendementen minus de voornoemde 1% worden verrekend met het eigen vermogen van het fonds. Uit dit eigen vermogen kan het bestuur een winstuitkering doen ten gunste van de technische voorziening.

Ten minste 2 jaar na de beëindiging van het deelnemerschap, anders dan wegens arbeidsongeschiktheid of overlijden, wordt conform het pensioenreglement het opgebouwde pensioenkapitaal overgedragen naar een ander pensioenfonds dan wel aangewend als koopsom voor een kapitaalverzekering bij een verzekeraar.

De beleggingsrisico's die verband houden met de opbouw van het pensioenvermogen zijn op termijn voor rekening van de (gewezen) deelnemer.

Technische voorzieningen

Voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De deelnemer van wie het dienstverband met de werkgever is beëindigd terwijl de deelnemer voor 65% of meer arbeidsongeschikt is als arts (BIG geregistreerd) heeft recht op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw.

Voor dit recht wordt een voorziening aangehouden. Deze voorziening is gelijk aan de som van de contante waarde van de tot pensioendatum verschuldigde premie. Bij de berekening van deze voorziening wordt rekening gehouden met sterfte- en revalideringskansen en intrest. Dit gebeurt op basis van de gepubliceerde DNB curve voor pensioenfonds op 31 december 2017 en Verbonds Marktadvies 2009 voor de invalidatie en re-integratiekansen. Daarnaast is in de index rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 1% en de staffelpremie (bij benadering 2%) wat ongeveer neerkomt op een jaarlijkse index van 3%. Voor de IBNR berekening gaan we uit van 1 ziektegeval per jaar met een gemiddelde leeftijd van 31 op de eerste ziektedag en een premie van 2.500 met index van 3%.

Herverzekering

De risico's voortvloeiend uit de aangegane pensioenverplichtingen voor de nabestaanden en de premieovername bij arbeidsongeschiktheid zijn herverzekerd.

Partnerpensioen

De herverzekeringsdekking omvat de contante waarde van de aanspraken op een levenslang partnerpensioen.

De herverzekering vindt plaats in de vorm van een risicokapitaal en is op basis van een onbepaalde partnerdekking. Voor alle deelnemers wordt een overlijdensrisicokapitaal in herverzekering gegeven en bij overlijden van de deelnemer zal dit risicokapitaal worden uitgekeerd, ongeacht het feit of de deelnemer een partner achterlaat. Indien de deelnemer geen partner achterlaat dan komt dit risicokapitaal ten gunste van het pensioenfonds.

De grondslagen voor de berekening van het risicokapitaal bij overlijden op basis van een levenslang partnerpensioen zijn: sterftetafel AG prognosetafel 2010-2060;

- rekenrente 1%;
- vast leeftijdsverschil tussen man en vrouw van 3 jaar, waarbij de man 3 jaar ouder is dan de vrouw;
- ten behoeve van het Anw-hiaatpensioen wordt eveneens rekening gehouden met de leeftijd van het jongste kind; er wordt hierbij uitgegaan van aannames welke gebaseerd zijn op de leeftijd van de moeder;
- indexering van de nabestaandenuitkering is 1%;
- excassokosten 1½% van netto;
- administratiekosten 1½% van netto inclusief excassokosten.

Wezenpensioen

Het overlijdensrisico voortvloeiende uit de reglementaire aanspraken op wezenpensioen wordt op rentebasis herverzekerd.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

In geval van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid omvat de herverzekering een uitkering ter grootte van de premie uit de beschikbare premiestaffel, als vermeld in het pensioenreglement. Hierbij zal na ingangsdatum van de uitkering de beschikbare premiestaffel worden doorlopen. Bij uitkering van de vrijgestelde beschikbare premie wordt voor de berekening van de pensioengrondslag uitgegaan van het pensioensalaris en de daarop in mindering te brengen franchise zoals vastgesteld per de laatstverschenen 1ste januari vóór de eerste ziekte dag van de deelnemer.

De premieverhogingen die voortkomen uit de jaarlijkse aanpassingen van de pensioengrondslag overeenkomstig artikel 7 lid 3 van het pensioenreglement, worden gefinancierd uit de reserves van het pensioenfonds.

Winstdeling

Eventuele winstdeling voortkomend uit herverzekering komt ten gunste van het pensioenfonds. Indien het bestuur van oordeel is dat er een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de hoogte van de winstdeling, danwel dat de hoogte definitief is vastgesteld, dan zal deze worden meegenomen in het jaar waarop deze betrekking heeft. Het bestuur beslist vervolgens wat er met de bestemming van het winstsaldo gebeurt.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

De opgenomen intresten zijn verantwoord op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

De ongerealiseerde waardemutaties van de beleggingsfondsen worden ten gunste dan wel ten laste van de pensioenspaarkapitalen gebracht, waarbij de toegekende intrestbaten worden afgestemd op het totaal te verlenen fictieve rendement.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld via de directe methode.

Financiering

De financiering geschiedt op basis van doorsneepremies. De premies worden geacht toereikend te zijn voor de opbouw van het pensioenvermogen, de risicodekkingen en de kosten van het fonds. Jaarlijks worden de hoogtes van de premies getoetst door de adviserend actuaris.

Premiebeleid

De totale maandpremie bedraagt 8,5% van het maandsalaris, waarvan 6% voor rekening van de werkgever en 2,5% voor rekening van de werknemer. Het premiepercentage voor de totale premie staat vast. De verhouding tussen werkgeversdeel en werknemersdeel wordt in het CAO-overleg vastgesteld.

Uitvoering

De uitvoering van de pensioenregeling alsmede de financiële administratie van de Stichting zijn ondergebracht bij AZL N.V. De controle van de jaarrekening wordt uitgevoerd door Mazars Accountants N.V. De actuariële advisering vindt plaats door AZL Actuarieel Adviesbureau. De certificering door Ruigrok Actuariële Consultancy B.V.

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Volgens artikel 12 van de statuten stelt het bestuur jaarlijks een verslag vast over de gang van zaken in het afgelopen boekjaar.

Het bestuur kan besluiten een deel van het resultaat te delen met de deelnemers. Dit bedrag is vastgesteld op € 1.298.710,- ultimo 2017 en is gemuteerd in de winstdelingsreserve.

Het restant is, nadat de minimale algemene reserve en de reserve koersverschillen op een voldoende peil zijn gebracht, gemuteerd in de vrije algemene reserve.

Gebeurtenissen na balansdatum

Bij brief van 8 februari 2018 heeft de Belastingdienst haar besluit om Pensioenfonds HAIO als beleggingsfonds aan te merken verstrekt. Naar aanleiding van dit besluit zal AZL in overleg treden met de Belastingdienst welke diensten wel en niet vrijgesteld zijn van BTW. Nadat dit is vastgesteld, zal de facturering hierop worden aangepast en zal tevens de teveel betaalde BTW worden gestorneerd aan het fonds.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2016	Aankopen/ verstrek- kingen	Verkopen/ aflossingen	Directe beleggings- opbrengsten	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2017
Zakelijke waarden							
Beleggingsfondsen in aandelen	5.710	3.376	-2.376	46	78	598	7.432
Vastrentende waarden							
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	4.233	0	0	24	0	-21	4.236
Liquide middelen (Spaar)rekeningen en deposito's	11.846	4.266	-7.248	2	0	0	8.866
Totaal beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers	21.789	7.642	-9.624	72	78	577	20.534

Beleggingen uit hoofde van pensioenspaarkapitalen

De bijdragen ten behoeve van de pensioenspaarkapitalen zijn gedeeltelijk gestort op (spaar-en deposito)rekeningen bij ABN AMRO, MoneYou, ING, SNS Bank en Rabobank en gedeeltelijk belegd in beleggingsfondsen van BrandNewDay Vermogensbeheer NV.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

Categorie	Directe marktnotering	Onaf- hankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Stand ultimo 2017
Zakelijke waarden	0	0	0	7.432	7.432
Vastrentende waarden	0	0	0	4.236	4.236
	0	0	0	11.668	11.668

Categorie	Directe markt- notering	Onaf- hankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Stand ultimo 2016
Zakelijke waarden	0	0	0	5.710	5.710
Vastrentende waarden	0	0	0	4.233	4.233
	0	0	0	9.943	9.943

Voor de waardering van de zakelijke waarden en vastrentende waarden geldt dat deze in 2017 en 2016 volledig bestaan uit BND fondsen. Deze fondsen kennen een jaarlijkse intrinsieke waardebepaling en hebben beursgenoteerde stukken en niet ter beurze genoteerde stukken in portefeuille. De niet ter beurze genoteerde stukken zijn voorzien van een frequente marktnotering.

	2017	2016
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	834	831
Mutatie	-45	3
Stand per 31 december	789	834
Waarvan voor:		
– Premievrijstelling	480	514
– IBNR (incurred but not reported)	309	320
<p>Bij de waardering van de vordering uit herverzekeringscontract ten aanzien van toekomstige pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het fonds.</p>		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Verzekeringsmaatschappijen	142	4
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend	-1	69
Overige	40	22
Totaal vorderingen en overlopende activa	181	95
<p>De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.</p> <p>Ten aanzien van de herverzekering van overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's worden door de herverzekerder over de contractperiode 01-01-2014 t/m 31-12-2016 aanspraken op een aandeel in het positieve winstsaldo ter zake van de herverzekering van vorengenoemde risico's verleend. Gegeven de uitlooperperiode van 2 jaar wordt het definitieve winstsaldo in 2019 bepaald. Voor het huidige herverzekeringscontract geldt ten aanzien van het overlijdensrisico een jaarlijkse winstdeling. De hoogte van een mogelijk winstsaldo wordt na afloop van het boekjaar bepaald. Het bestuur beslist wat er met de bestemming van het winstsaldo gebeurt.</p>		
[4] Liquide middelen		
Liquide middelen pensioenfonds	3.667	34
<p>Onder de liquide middelen zijn opgenomen de tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Deze bankrekeningen staan ter vrije beschikking van het fonds.</p>		

Passiva**[5] Stichtingskapitaal en reserves**

Stichtingskapitaal

0

0

Minimale algemene reserve

Stand per 1 januari

835

967

Saldobestemming boekjaar

92

-132

Stand per 31 december

927

835

Vrije algemene reserve

Stand per 1 januari

2.026

1.551

Saldobestemming boekjaar

-46

475

Stand per 31 december

1.980

2.026

Reserve koersverschillen

Stand per 1 januari

1.456

1.112

Saldobestemming boekjaar

40

344

Stand per 31 december

1.496

1.456

Winstdelingsreserve

Stand per 1 januari

835

286

Onttrekking i.v.m. toekenning extra participaties

-835

-286

Saldobestemming boekjaar

1.299

835

Stand per 31 december

1.299

835

Totaal eigen vermogen**5.702****5.152**

HAIO is aan te merken als een pensioenfonds waarop artikel 11 lid 3 en 4 van het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen van toepassing is. Dit betekent dat het minimaal vereist eigen vermogen als volgt wordt berekend: 1% van de technische voorziening voor risico deelnemers, vermenigvuldigd met de verhouding tussen de netto technische voorzieningen ultimo boekjaar en de bruto technische voorzieningen ultimo boekjaar. Dit verhoudingsgetal is ten minste 85%.

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

185

167

[6] Technische voorzieningen

Voorziening premievrijstelling arbeidsongeschiktheid

Stand per 1 januari

Mutatie

Stand per 31 december

Waarvan voor

- Premievrijstelling
- IBNR (incurred but not reported)

De deelnemer van wie het dienstverband met de werkgever is beëindigd terwijl de deelnemer voor 65% of meer arbeidsongeschikt is als arts (BIG geregistreerd) heeft recht op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw. Voor dit recht wordt een voorziening aangehouden. Deze voorziening is gelijk aan de som van de contante waarde van de tot pensioendatum verschuldigde premie. Bij de berekening van deze voorziening wordt rekening gehouden met sterfte- en revalideringskansen en intrest. Daarnaast is in de index rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 1% en de staffelpremie (bij benadering 2%) wat ongeveer neerkomt op een jaarlijkse index van 3%.

Voor deze groep komt de voorziening uit op 480. Daarnaast is er een IBNR (incurred but not reported) voorziening opgenomen voor de deelnemers met een eerste ziekte dag in de periode 2015-2017. Voor deze IBNR berekening gaan we uit van 1 ziektegeval per jaar met een gemiddelde leeftijd van 31 op de 1e ziekte dag en een premie van 2.500 met index van 3%.

Deze voorziening bedraagt 309. De totale voorziening komt daarmee uit op 789. Er is gerekend met de rentetermijnstructuur van DNB per 31-12-2017.

Het risico is volledig verzekerd bij een herverzekeraar. Aan de activazijde van de balans is daarvoor een post herverzekering ter grootte van 789 opgenomen. Het recht op premievrije voortzetting heeft dus geen effect op het resultaat.

	2017	2016
[6] Technische voorzieningen		
Voorziening premievrijstelling arbeidsongeschiktheid		
Stand per 1 januari	834	831
Mutatie	-45	3
Stand per 31 december	789	834
Waarvan voor		
- Premievrijstelling	480	514
- IBNR (incurred but not reported)	309	320

	2017	2016
[7] Technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers		
Pensioenspaarkapitalen		
Stand per 1 januari	16.702	19.345
Storting uit premiebijdragen	5.908	5.636
Bijdragen voor premievrije doorbouw	15	0
Storting uit inkomende waardeoverdracht	6	13
Toekenning extra participaties (winstdeling 2015)	0	286
Toekenning extra participaties (winstdeling 2016)	835	0
Onttrekkingen t.b.v. waardeoverdracht	-5.054	-8.672
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	-8	-49
Overige onttrekkingen	0	-11
Rendement	141	154
Stand per 31 december	18.545	16.702
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden uit hoofde van waardeoverdrachten	23	0
Schulden inzake pensioenuitkerings- en administratiekosten	112	64
	135	64

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Er zijn contracten met de vermogensbeheerder en de administrateur afgesloten. Deze contracten zijn jaarlijks opzegbaar. Ook is er een overeenkomst met een herverzekeraar afgesloten om het arbeidsongeschiktheidsrisico en het overlijdensrisico te verzekeren. De overeenkomst is afgesloten per 1-1-2017 en heeft een looptijd van 3 jaar. In deze overeenkomst is ook een winstdelingsregeling overeen gekomen.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, het fonds, SBOH en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Vacatiegelden bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding hebben in totaal een bedrag van € 49.446,- (2016: € 44.498,-) ontvangen. De leden van het Verantwoordingsorgaan hebben in totaal een bedrag ontvangen van € 5.424,- (2016: € 7.743,-).

Personeel

Gedurende het boekjaar 2017 had Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding geen personeelsleden in dienst (2016 idem).

Kosten vermogensbeheer

De van de vermogensbeheerder (BrandNewDay) ontvangen korting ad € 19.518,- (2016: € 18.196,-) wordt na verrekening van de beheervergoeding ad € 1.210,- (2016: € 1.210,-) door de vermogensbeheerder toegevoegd aan de beleggingen voor risico (gewezen) deelnemers. De kosten van de beleggingsfondsen ad € 54.000,- (2016: € 42.450,-) zijn verdisconteerd in de koers van de beleggingsfondsen.

Baten en lasten	2017	2016
[9] Directe beleggingsopbrengsten voor risico (gewezen) deelnemers		
Ontvangen intrest	-4	61
Dividendbelasting	10	10
Dividenduitkering	70	0
	76	71
10] Indirecte beleggingsopbrengsten voor risico (gewezen) deelnemers		
Aan de (gewezen) deelnemers is een rendement toegekend op basis van een fictief rentepercentage. Vanaf 1 juli 2011 tot en met 31 december 2012 bedroeg dit 4%. Vanaf 1 januari 2013 is een fictief rendement ad 3% toegekend.		
- Gerealiseerde koersverschillen	78	-13
- Niet gerealiseerde koersverschillen	577	604
	655	591
Waarvan toegekend aan deelnemers ¹⁾	514	437
Waarvan toegekend rendement aan de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers	141	154

1) Resultaat t.g.v. het fonds

	2017	2016
[11] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor kosten herverzekering en pensioen- en uitvoeringskosten		
Pensioenpremie werkgevers	1.218	1.213
Pensioenpremie werknemers	508	505
	1.726	1.718
[12] Bijdragen voor risico (gewezen) deelnemers		
Premies pensioensparen	5.923	5.636
Kostendeekkende premie	7.072	6.891
Beschikbare premie	7.649	7.354
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Spaarpremie	5.923	5.636
– Inleg door arbeidsongeschikte deelnemers	-15	0
– Risicopremies	528	661
– Kosten	572	526
– Solvabiliteitsbuffer ¹⁾	64	68
	7.072	6.891
[13] Overgenomen pensioenverplichtingen	6	13
[14] Overgedragen pensioenverplichtingen	5.054	-8.672
[15] Mutatie technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers		
Stortingen uit premiebijdragen	-5.923	-5.636
Stortingen uit inkomende waardeoverdrachten	-6	-13
Toekenning extra participaties (winstdeling 2015)	0	-286
Toekenning extra participaties (winstdeling 2016)	-835	0
Onttrekkingen t.b.v. waarde overdracht	5.054	8.672
Onttrekkingen i.v.m. overlijden	8	49
Overige onttrekkingen	0	11
Rendement	-141	-154
	-1.843	2.643

1) 1% van de som van spaarpremie met correctie premievrije doorbouw en risicopremies (in 2016 zijn hierbij ook de directe kosten meegenomen).

Jaarlijks bepaalt pensioenfonds HAIO of er naast het toekennen van het fictieve rendement nog aanvullende mogelijkheden zijn voor resultatendeling met de (gewezen) deelnemers. Dat is het geval als de aanwezige reserve in het pensioenfonds aan het einde van het boekjaar hoger is dan de vereiste reserve. Over boekjaar 2017 heeft pensioenfonds HAIO op grond van het voorgaande een winstdeling ter beschikking gesteld. Deze winstdeling ad € 1.299 wordt in april 2018 bijgeschreven bij de per 31 maart 2018 aanwezige opgebouwde pensioenkapitalen. Het percentage bijschrijving bedraagt 7,0%.

[16] Herverzekering

Premies

-528

-661

Koopsommen

0

-296

Dit betreft de premie en koopsommen voor het bij Zwitserleven verzekerd overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico en het bij ASR te verzekeren wezenpensioen. De premie voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering bij MOVIR wordt door de werkgever betaald.

Herverzekerde uitkeringen (premie vrijstelling)

15

19

Overlijdensuitkeringen

0

702

Dit betreft ontvangsten m.b.t. premieovername bij arbeidsongeschiktheid, overlijdensuitkeringen en wezenpensioen.

Resultaatdeling

- Winstdeling herverzekering

142

0

-371

-236

[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Administratie

-417

-372

Bestuur

-55

-52

Accountant: controle van de jaarrekening

-32

-25

Accountant: fiscaal advies

0

-6

Actuaris

-43

-47

Contributies en bijdragen

-7

-5

Overige kosten

-18

-19

Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

-572

-526

	2017	2016
[18] Overige baten en lasten		
Compensatie u.h.v. onbetaald ouderschapsverlof	0	0
Overige	4	-2
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	4	-2
Saldo van baten en lasten	550	1.236

Risicoparagraaf

De financiële risico's van het fonds zijn zeer beperkt. Het fonds heeft een directe economische en contractuele relatie met de werkgever als sponsor van het fonds (SBOH). SBOH is nagenoeg geheel gefinancierd met overheidsfinanciering. Het enige sponsorisico dat het fonds loopt is te late betaling van de premie door de sponsor. Over tijdige premiebetaling zijn afspraken met de sponsor gemaakt, waardoor dit risico minimaal is. Om de risico's te beheersen heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot zijn beschikking: het beleggingsbeleid, premiebeleid, uitbestedingsbeleid, integriteitsbeleid, gedragscode, crisisplan en incidentenregeling. De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten zijn gebaseerd op de risicobereidheid van het fonds en zijn vastgelegd in de ABTN. Het bestuur erkent dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door uitbestedingspartners. Voorts vergt het besturen op afstand grotere inspanningen met betrekking tot de wederzijdse communicatie en informatie-uitwisseling. Ten aanzien van het beleggingsbeleid geldt dat gezien de korte duur van de pensioenopbouw het aantasten van het opgebouwde pensioenkapitaal niet gewenst is. Dit betekent dat bij de invulling van een risicovoller beleggingsbeleid voortdurend gekeken wordt naar die grens van de risicobereidheid, namelijk het bieden van optimale zekerheid voor het aan het begin van enig jaar opgebouwde pensioenkapitaal verhoogd met de nominale spaarpremie in dat jaar. Alsdan zal steeds sprake zijn van een minstens nominaal opgebouwd pensioenkapitaal omdat dit minimaal gelijk is aan de som van de nominale spaarpremies. Het kredietrisico beperkt zich tot de vorderingen die in de balans zijn opgenomen. Pensioenfonds HAIO heeft het verzekeringstechnische risico afgedekt doordat het de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's volledig heeft herverzekerd.

De risicobereidheid in het kader van beleggingsbeleid wordt berekend in de percentages van de Technische voorziening, waarbij het fonds de navolgende uitgangspunten hanteert:

- De technische voorziening = het totaal van de spaarpremie van de deelnemers moet nominaal intact blijven;
- Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) is 5% van de technische voorziening;
- Het gewenst eigen vermogen is 12% van de technische voorziening.

Het bestuur streeft naar een eigen vermogen van 12% van de technische voorziening. Er geldt een bandbreedte van 3%. Het eigen vermogen dient zich te bevinden tussen een minimum van 9% en een maximum van 15% van de technische voorziening. Het beleggingsbeleid resulteert derhalve in het in stand houden van de technische voorziening plus minimaal 5% vereist eigen vermogen.

Het fonds loopt zelf als fonds geen risico omdat alle risico's bij de deelnemers liggen. Het bestuur streeft ernaar positieve resultaten van het fonds gelijkmatig te verdelen als winstuitkering toe te delen aan de deelnemers over een periode van 3 jaar. Zo wordt de winst op herverzekering en/of sterftewinst niet in het boekjaar van ontvangst uitgedeeld, maar zal worden verdeeld over maximaal 3 jaar. Bij winstuitkering spelen immers continuïteit, maatschappelijk gewenste en acceptabele normen een grote rol voor het fonds.

Renterisico (S1)

Het renterisico, waarbij de onderliggende waarde gevoelig is voor wijzigingen in de rentestand, speelt uiteraard een rol bij de beleggingen in de obligatiefondsen. Gelet op de marktrente en de duration, heeft in het verslagjaar een verschuiving plaatsgevonden van obligaties naar liquide middelen.

Marktrisico (S2 en S4)

Is het risico dat het fonds loopt dat wijzigingen in marktomstandigheden invloed hebben op het beleggingsresultaat. De uitvoering van het beleggingsbeleid van het fonds is uitbesteed aan BND voor het deel van het vermogen dat in aandelen en obligaties wordt belegd. Gegeven de financiële ruimte als basis voor de risicobereidheid van het totaal vermogen minus 105% van de technische voorziening plus de te verwachten renteopbrengst van deposito's en spaartegoeden is een navolgende beleggingsmix opgesteld. Deze beleggingsmix geldt voor het totale vermogen.

Categorie	Beleggingen	Bandbreedte
I	Aandelenfondsen	van 10% tot 40%
II	Staatsobligatiefondsen	van 15% tot 30%
III	Bedrijfsobligatiefondsen	van 0% tot 15%
IV	Liquiditeiten	van 40% tot 75%

In de gekozen beleggingsmix is rekening gehouden met een maximale risicobereidheid, waarbij is uitgegaan dat in enig jaar een maximale waardedaling van 25% in aandelen en 10% in obligaties tot de mogelijkheden behoort. Gegeven het hiervoor gestelde zal een actief beleggingsbeleid noodzakelijk zijn; een beleid waarbij een tijdige afbouw van aandelen en obligaties nodig zal zijn ten gunste van vrij risicoloze beleggingsvormen in de vorm van spaarrekeningen en deposito's.

Kredietrisico (S5)

Voor Pensioenfonds HAIO gaat het om het risico dat een wederpartij niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen als gevolg van faillissementen of betalingsonmacht van tegenpartijen. Het fonds heeft een deel van zijn vermogen (spartegoeden en deposito's) ondergebracht bij Nederlandse systeembanken met minimaal een kredietrating BBB Standard & Poor's, Fitch Ratings) of Baa (Moody's Investor Service). Door het onderbrengen van de spaartegoeden en deposito's in Nederlandse systeembanken met een minimale creditrating BBB of Baa acht het fonds het kredietrisico als gering.

Het fonds belegt eveneens een deel van zijn vermogen via BND in indexfondsen. BND belegt in fondsen van Vanguard met een zeer goede reputatie. Hierdoor wordt het kredietrisico beperkt. Beheersing van het kredietrisico vindt plaats door voor obligaties voornamelijk te beleggen in staatsobligaties met een hoge creditrating.

Voor pensioenfonds HAIO geldt bovendien dat door de specifieke kenmerken van het fonds (premiebetalende actieve deelnemers, geen dan wel beperkte inactieven, veel uitgaande waarde-overdrachten en relatief kort deelnemerschap) de verhouding premie/belegd vermogen veel hoger is dan bij andere pensioenfondsen. Het is daardoor voor het fonds eenvoudiger om tegenvallers in de beleggingen op te vangen met premiemaatregelen.

Het kredietrisico, dat zich voor kan doen indien een wederpartij niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen, wordt door het bestuur van het fonds geminimaliseerd door de keuze van de instellingen. De ontwikkeling hierin wordt periodiek gemonitord. Vanaf 1 februari 2011 is het fonds echter niet langer verplicht het kredietrisico te adresseren.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Rating vastrentende waarden:				
AAA	1.104	26,1	1.120	26,5
BBB	3.132	73,9	3.113	73,5
	4.236	100,0	4.233	100,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
Rating depotbanken:				
A	0	0,0	4.584	38,7
A+	4.619	52,1	6.262	52,9
A-	1.003	11,3	0	0,0
AA-	3.244	36,6	0	0,0
BBB+	0	0,0	1.000	8,4
	8.866	100,0	11.846	100,0

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke en marktconforme prijs kan worden geliquideerd. Dit risico wordt door de keuze van de beleggingsfondsen als minimaal beschouwd.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico voor het fonds de belangrijkste zijn.

Het fonds heeft de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's verzekerd bij Elips Life AG tot en met 31 december 2019. Er is steeds sprake van een driejarig contract met jaarlijkse winstdeling. Dit is vastgelegd in een herverzekeringsovereenkomst.

Afgezien van het risico dat er geen winstdeling kan worden toegekend, zouden de risico's op het gebied van herverzekering betrekking hebben op het kredietrisico op de herverzekeraar en op het risico dat na afloop van het de herverzekeringsovereenkomst naar boven zou kunnen worden bijgesteld.

Beleggingsrisico (S10)

De risicobereidheid in het kader van beleggingsbeleid wordt berekend in de percentages van de Technische Voorziening (TV), waarbij het fonds de navolgende uitgangspunten hanteert:

- De TV = het totaal van de spaarpremie van de deelnemers moet nominaal intact blijven;
- Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) is 5% van de TV;
- Het gewenst eigen vermogen is 12% van de TV.

Het bestuur streeft naar een eigen vermogen van 12% van de TV. Er geldt een bandbreedte van 25%. Het eigen vermogen dient zich derhalve te bevinden tussen een minimum van 9% en een maximum van 15% TV. Het beleggingsbeleid resulteert derhalve in het stand houden van de TV plus minimaal 5% vereist eigen vermogen.

Vastgesteld te Utrecht d.d. 21 juni 2018

Het bestuur

drs. M.J.A. de Wit

drs. C.J. Esser

mr. A.W.J.M. van Bolderen

F. Molekamp

E.R. Brugman

M. van Rumpt

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding te Utrecht is aan Ruigrok Actuariële Consultancy BV de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op €241.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven €7.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Ik heb geconstateerd dat de verplichtingen van het pensioenfonds volledig zijn herverzekerd door middel van een garantiecontract en dit betrokken in mijn oordeel.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen.

Wieringerwaard, 21 juni 2018

Drs. P.J.G. Ruigrok AAG
verbonden aan Ruigrok Actuariële Consultancy

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding, Utrecht

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding (hierna ook: "het pensioenfonds") te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding op 31 december 2017 en van de staat van baten en lasten over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de staat van baten en lasten over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Huisartsen in Opleiding zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie bestaande uit de volgende onderdelen: bestuur en organisatie, voorwoord meerjarenoverzicht, bestuursverslag, verslag visitatiecommissie, verslag verantwoordings-orgaan en overig.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 21 juni 2018

Mazars Accountants N.V.

w.g. drs. C.A. Harteveld RA

